КОЙ УБИ ГОРУНЯ?

ДОКУМЕНТАЛЕН ОЧЕРК

ПЕТКО ЦОНЕВ

ПЕНЬО СОКОЛА

ЗАЩО УБИХТЕ ЛЕГЕНДАРНИЯ ПАРТИЗАНИН ГОРУНЯ?

ДОКУМЕНТАЛЕН ОЧЕРК
ЗА ЖИВОТА, ДЕЙНОСТТА И
УБИЙСТВОТО НА ГОРУНЯ

София — Издателство „ЗОРНИЦА“ — 1993

на Г. Димитров и Горуня

ОРЕЛЪТ В ЗАНДАН

И в клетката тъмна, желязна, студена
орелът отново размахва крила! ...
В очите му ярост, с кръвта си червена
обагря дебела бетонна скала.

Със нокти калени,
в жестока, сурова борба
той дращи и в кърви облени,
залени са сиви пера ...

А клюнът стоманен, със песен разбива
вратата, стените — фашистки зандан!
И литва свободен — орелът в простора,
със устрем в борбата, за нови дела ...

И ето — високо, широко в небето,
със бойни другари, родени в полето,
лети и плува над земя и морета
във новата мирна, червена ракета! ...

КОЙ УБИ ГОРУНЯ?

ПЕТКО ЦОНЕВ

АВТОР-ИЗДАТЕЛ
ЖУРНАЛИСТ-АНТИФАШИСТ.
СИНДИКАЛЕН И НЕЛЕГАЛЕН ФУНКЦИОНЕР.
ОСЪЖДАН ДВА ПЪТИ НА 20 ГОДИНИ ЗАТВОР — ПОЛИТЗАТВОРНИК 7 ГОДИНИ.
РЕДАКТОР ВЪВ В. „ТРУД“ И „ОТЕЧЕСТВЕН ЗОВ“ — ВРАЦА.
ЧЛЕН НА СБЖ — НАГРАДЕН С ПОЧЕТНАТА ЗНАЧКА „ЗЛАТНОТО ПЕРО“. АВТОР НА КНИГАТА „МОСКВА НЯМА ДА ПАДНЕ“.

ВАЖНО СЪОБЩЕНИЕ:
ИЗДАТЕЛСТВО „ЗОРНИЦА“
ПРЕДЛАГА:

1. Приказки и разкази за деца и юноши, родители и учители: Зеленият змей алкохолът и Али Баба с 40-те разбойника.
2. Крали Марко и черният арапин — освобождаване на три синджира роби. Повест за празника на божурите. Стихове и песни за Крали Марко и Димитраки Хаджитошев.
3. Документален очерк за живота, дейността и убийството на легендарния партизанин Иван Тодоров — Горуня.

Издателството може да ги изпраща по пощата при поискване и плащане със запис, както следва:

За двете детски книжки с приказки и песни по 5 лв.

За очерка Защо убихте Горуня? — 15 лв. с ТО — 40% ...

ВАЖНО ЗА ЧИТАТЕЛИТЕ

Петко Цонев и Тодор Живков са връстници и колеги като печатарски работници — без да се познават...

В 1935 и 1936 г. Петко Цонев е ръководител на печатница „Звездичка“ и издава нелегално докладите на Димитров и Васил Коларов като легални романи — „Капитан Немо“ и „Багряната чума“ от Джек Лондон — в 5 х. тираж.

За Т. Живков има данни, че е виновен за предаване на полицията нелегални печатници и „Звездичка“ под фирмата „Майска роза“ като най-голяма!...

ИСТИНАТА ЗА УБИЙСТВОТО НА ГОРУНЯ

В едно „невинно“ и прибързано изложение до ЦК на БКП бившият генерал Мирчо Спасов пише: „Заговорът на Горуня беше разкрит от поделенията на МВР, които по това време бяха ръководени от Григор Шопов, зам.-министър. Затова аз нямам отношение в разкриването и УБИЙСТВОТО НА ГОРУНЯ!... Работата на Григор Шопов и подчинените му беше пряко наблюдавана от АНГЕЛ СОЛАКОВ и от министъра Дико Диков, както и от завеждащия отдел „Военен“ на ЦК Демир Борачев и Боян Българанов от ПОЛИТБЮРО...

Вярно е, че аз участвувах в арестуването на Цвятко Анев. По сигнал генералът се укривал в един дом. Ръководството възложи на мен да арестувам Цвятко Анев. С група от четири души отидох на посочения адрес. На втория етаж заварих Анев седнал на пода пред една маса... Като ни видя, той се вцепени, не помръдна и не произнесе нито дума...

Генерал Анев бе затворен в една вила на МВР в Княжево. И аз — Мирчо Спасов — отидох и докладвах на Боян Българанов. Той каза: „Мирчо, ти заслужаваш още един орден — голям!...“ Аз отговорих: „За такава дейност срещу комунист не искам награда!“ Що се отнася до Горуня, Цоло Кръстев, Иван Велчев и другите участници в заговора, заявявам, че не съм участвал и в процеса против тях!...

Сигурен съм, че Добри Джуров може да каже истината както за заговора, така и за Анев и другите от МНО. Той участваше и знае всичко — как и какво е решено и с кого е било решено!...“

Мирчо Спасов не споменава други имена и не уточнява за кой заговор знае Добри Джуров... Дали за заговор на Горуня или за заговор на Тодор Живков срещу Горуня...

Това, което пише Спасов за вината на Горуня, повтаря и Костадин Чакъров в книгата си „На втория етаж". А то не е истина. Явно, че и двамата защитават Тодор Живков, тъй като първият му е приятел, а вторият — личен съветник! Все едно че генералният секретар на ЦК е далече от цялата истина...

Защо Чакъров скрива идейно-политическия спор между Живков и Горуня?... Защо не казва нищо за конфликта в МС, за обсъждането на тактиката по реформите в селото и селското стопанство? Знае се — Горуня защитаваше основните „Принципи в Примерния устав" за изграждане и ръководство на кооперативните стопанства у нас, като се запази рентата от вложената земя и се плаща на кооператорите не само в пари, но и в натура според трудовите дни. При натуралното заплащане на труда стопаните получаваха и от онова, което ражда земята. Тодор Живков обаче премахна и рентата, и натуралното заплащане на труда. Ето това бе в основата на спора между Живков и Горуня, който, без да се плаши, заяви, че една такава политика води партията и държавата към пропаст. Същото каза и в заседание на МС и лично на самозвания диктатор, че ще предложи на предстоящия пленум на ЦК на БКП неговата смяна!...

Тодор Живков не можеше да се помири и приеме друг да го замести и да диктува положението в страната. Горуня беше редовен член на ЦК на БКП и още повече като народен представител, заместник-министър на земеделието и председател на Главното управление на водното стопанство можеше, длъжен бе да защитава интересите на трудовите хора. Затова, без да се плаши и колебае, реши да предложи смяната на Тодор Живков. В ЦК и партията имаше по-достойни и способни от него. Горуня твърдо вярваше, уверен беше, че не-

говото предложение ще бъде прието и решено правилно с обсъждане и решение на болшинството в пленума на ЦК на БКП... Тодор Живков се страхуваше от това и на 7 април през нощта извика най-верните си помощници, на които нареди да направят „необходимото“ и да не допуснат Горуня на този пленум...

Преди този ден и тази нощ кварталът, където живееше Горуня, бе блокиран. Около жилището му бяха поставени три дежурни оперативни коли и две камионетки. Проучени бяха всички входове и квартири в блока на площад „Македония“. Определени бяха действащите лица — тайни и явни опитни агенти...

На 7 април Живковите помощници бяха изненадани и разтревожени от „бягството“ на генерал Цвятко Анев. И за него имаше заповед да бъде задържан, арестуван и при съпротива ликвидиран същата нощ, когато ще бъде убит и Горуня...

След хвалебствения Априлски пленум на ЦК на БКП, пленум на Тодор Живков, дойде и тази априлска нощ, страшна и кървава, в която леглото на Горуня потъна в кръв!...

Подробности и доказателства за тази черна Живкова нощ политиците, дипломатите и журналистите ще научат от документалния политически очерк за живота, дейността и смъртта на Иван Тодоров — Горуня...

Ардин Петров

ПЪРВА ЧАСТ

КАКЪВ БЕ ГОРУНЯ?

Иван Тодоров е роден на 1 януари 1916 г. в село Горна Кремена, Врачанско. Шестнадесетгодишен става каменоделски работник в кариерата над родното си село. След една година отива в София, където работи при облицовката на държавни сгради с бял вървешки камък. Опитните майстори-каменоделци го приемат с пожелание да стане по-добър каменоделец от тях. Дават му чук и длето, добре почистени и наострени. Изпращат го на чешмата, за да му тръгне работата като по вода!... Към обед послушният млад каменоделец купува с техни пари хляб, сирене и грозде и един вестник „Новини“. След като изяждат хляба и сиренето, майсторите дават на чирака си грозде и вестник с думите:

— Хайде, Иване, сега да ни прочетеш новините, че ние тук май цялата бригада каменоделци сме прости хора, с четвърто отделение и не можем да четем хубаво и бързо!...

Иванчо се зарадва, взема вестника от майстора си и почва да чете ясно и високо, за да чуват и ония каменоделци, които са полегнали да почиват до каменните блокове. Изморени са те и от чука, и от длетото, с които цепят и оформят белите плочи за облицовката. Изморени са и от семейните грижи и мъки по отглеждането и прехраната на децата си. Затова сега, доволни, внимателно слушат новините и словото на своята Работническа партия.

Като грабват отново чуковете и длетата, те заудрят умело и сякаш в някакъв особен такт, от който се получава приятна каменарска мелодия.

В каменната кариера над селата Горна Кремена и Върбешница Иван Тодоров работеше с железен лост и кирка за откриване и преместване на огромните блокове. Вечер се прибираше изморен, изпотен и готов да легне и спи до зори... А тук, при облицовката на сградата за съдебна палата — сред тези добри, опитни и организирани прости работници не се изморяваше така бързо. Даже се радваше на този творчески труд с песента на стоманения чук!...

Попаднал в здрава работническа среда, Иван Тодоров става член и на тази трудова класа. В ремсовата организация и в разговори с каменоделците той разбира, че както в света, така и в България по това време има икономическа криза. Много работници са уволнени и съкратени от алчните господари, собственици на фабрики и работилници. Един от по-младите каменоделци даваше пари на Иванчо да взима заедно с вестник „Новини“ и в. „Вик“. От страниците на този нов вестник той научи, че Георги Димитров е арестуван, обвинен в запалването на Райхстага в Берлин и предаден на фашисткия съд. В този вестник журналистите пишеха против режима на Хитлер и Гьоринг. Съобщаваха, че в Лондон е съставен демократичен съд в защита на Георги Димитров и неговите другари, че в Париж и Мадрид, в Прага, Варшава и Москва народите протестират против тази фашистка акция на Хитлер, искат оправдаване и освобождаване на Димитров. Младият каменоделец Иван Тодоров четеше и препрочиташе речите на Димитров против Гьоринг и неговото фашистко правителство, което само е запалило Райхстага чрез Ван дер Лубе — жалък лумпен и негодяй!...

Иван работеше старателно, учеше се на майсторство, четеше много и разбираше добре усилията и мъката на каменоделците, които негодуваха от господарите си — и от политиката на монархофашисткото правителство начело с цар Борис III, който беше направил военен преврат и дал цялата власт в ръцете на най-богатите капиталисти, банкери и милионери. И тази фашистка власт забрани Работническата партия и нейния Младежки съюз. Спря от печат техните вестници, в това число и в. „Вик“.

Една сутрин техническият ръководител на каменар-

ската бригада съобщава на всички, че се спира временно тяхната работа. Ще има уволняване, съкращаване и намаляване на трудовото им възнаграждение... Какво трябваше да правят работниците? Да протестират? Да стачкуват?! Това те можеха да сторят, но не сега, не сами и не без ръководство на тяхната партия защитница, която беше вече забранена със закон, а някои от нейните ръководители — осъдени и пратени в затвора.

Закален физически и обогатен духовно и политически, Иван Тодоров напуска столицата и добрите каменоделци. Без работа не можеше да се живее в София. Взема си торбичката и подарения му чук и се завръща в родния край, в своя беден дом в Горна Кремена...

В каменната кариера с белия върбешки камък, мек и хубав за облицовка на частни и обществени сгради, работа сега нямаше не само за Иван Тодоров, но и за други — стари, опитни и бедни каменари. Голямата международна икономическа криза, дошла след първата империалистическа Световна война, навлезе и в селото, и в селското стопанство. Селяните се трудеха упорито, денонощно, за да нахранят поне децата си. Някои от по-богатите, по-имотни и средняци отделяха по малко жито, царевица и по някое животно за пазара, за да вземат пари, първо, за да си платят данъка, защото бирникът ще им вземе и чергата, и веригата на огнището. А пазарът не приемаше всичко, а което взимаше, плащаше евтино. Търговците се подиграваха със селските стопани, връщаха им стоката или я купуваха на безценица...

Иван Тодоров мечтаеше за по-добър живот на селото и селяните, особено на младежите и девойките, които нямаха възможност да се учат повече или да работят поне за хляба си... А учениците, студентите гладуваха, но пак учеха и се бореха за по-добър живот и в училищата, и в университета. Всяка събота и неделя те си идваха вкъщи. Майките им пълнеха торбите с просеник, боб, лук и понякога малко сирене. И те тръгваха пеша, без влак и кола към града, в своята бедна квартира, където прекарваха учебните дни и часове до следващата неделя. И каменоделският работник Иван Тодоров искаше да се учи, ала нямаше как и с какво да плати училищната такса. Помагаше на майка си и баща си, тичаше до кариерата и към текстилната фабрика на Балабанов в Мездра, за да иска работа, ала

все нямаше... Младост, сили и свободно време имаше много. Той започна да мисли и работи като софийските каменоделци. Отиваше сред младежите и девойките на хорото, на седянката, на сватбата и събора, опознаваше ги добре, запознаваше ги с ролята на младежката организация и ги водеше на срещи и събрания, та даже и на тайни, конспиративни конференции, където младежите научаваха онова, което и той бе научил при организираните работници в столицата... Така започна да работи Иван в родното село и в селата по Искърското дефиле, от Мездра до Черепишкия манастир...

Организационно и политически Горуня бързо растеше и младежите не само го обикнаха, но и масово тръгнаха след него. Избираха го и за секретар на ремсова оргнизация, и за секретар на РК на младежите в Искърското дефиле. Време за такава работа Горуня имаше много. Нощите бяха дълги и тъмни, понякога светли от луната и звездите, но той вървеше и не се спираше пред нищо. В селата по това време агенти и стражари нямаше, но такива от участъците в Мездра и Враца имаше много. Те често го виждаха и проследяваха... Така се стигна до един провал на ремсови организации в селата. Агентите арестуваха мнозина, хванаха и Горуня. Предадоха го на съда, който му издаде 7 години и шест месеца присъда. Пратиха го във Врачанския затвор, а после в Сливенския. Там Горуня намери познати и добри другари от София и от Врачанска област. След четири години строг тъмничен затвор той излезе заедно с Тодор Иванов от Враца, който беше осъждан на смърт и прекарал из фашистките затвори седемнадесет години. Там се сближи и с печатарския работник Пеньо Сокола, осъждан като ръководител на нелегална печатница, в която бяха издадени решенията на Седмия конгрес на Комунистическия интернационал, състоял се в Москва 1935 г. Още в София, след излизането си от Сливенския затвор, Иван Горуня и Пеньо Сокола се уговарят да се изкачат като туристи на Врачанския балкан и като обходят върховете Пършовица и Бегличка могила, да пийнат от изворните води на реките Златица и Лева. С група младежи и девойки да стигнат до паметника на Христо Ботев и от връх Вола да заявят, че до края на своя творчески живот ще следват заветите на Ботев. И когато се прибират във Враца и Мездра, те често се изкачват в този славен Врачански

балкан... Като опитни младежки и партийни организатори Иван Горуня и Пеньо Сокола работиха предано и всеотдайно чак до 22 юни 1941 г. И когато матушка Русия бе нападната най-вероломно от моторизираните дивизии на Хитлер и Гьоринг, те станаха първите нелегални дейци във Врачански окръг...

На 24 юни 1941 г. агентите арестуваха окръжния секретар Тодор Иванов и го пратиха на лагер в Еникьой, Ксантийско. На 25 юни същата година Иван Горуня и Пеньо Сокола без колебание минават в нелегалност. Опасност имаше и за тяхното арестуване и пращане на лагер. Напускат своите жилища и семейства и се изкачват на Колова могила — хубав връх от планинското бърдо Веслец.

ПЪРВА НЕЛЕГАЛНА СРЕЩА

Беше юли 1941 г. Иван Горуня и Пеньо Сокола[1] седяха на тревата в една разлистена вече дъбова горичка. Разговаряха и чакаха Цветан Бореца. Два дена го чакаха и не дочакаха. Защо?... Цветан Бореца беше член на ОК на БКП. Той поддържаше връзка с ЦК в София и РК в град Фердинанд. Заедно замина за София с Пеньо, който се върна и отиде за среща на Колова могила. И Горуня дойде навреме. Но Цветан не идва. Защо го няма? Какво е станало с него? Дали е хванат, арестуван или е задържан от ЦК?

Юлското слънце силно прежуряше. Даже и през зелените млади и крехки дъбови клонки лъчите пробиваха и пареха. Петрови пекове наближаваха. И зеленото гори през тези дни, казваше народът...

— Когато си тръгна от София, не се ли видя с него? — запита Иван.

— Нямаше го на спирката и явката — отговори Пеньо. Като се преместиха и двамата, седнаха по-навътре в горичката и почнаха нов разговор. Информация им беше нужна... Информация за положението на Източния фронт, за успехите на немските войски и за съпротивата на руските. Указания им трябваха и за работата на нелегалните дейци, и за борбата на народа...

— Аз успях да се видя и разговарям само с Христо Ников[2]. Пенка Михайлова не беше при майка си. От Ников разбрах, че Йорданка Чанкова се укрива някъде в покрайнините на София. Мнозина са арестувани и пратени в лагерите. Даже и за Цола Драгойчева имало слух, че е пратена на лагер. Това ми каза Христо. А положението на фронта е лошо, към Москва и Ленинград боевете са много тежки. Някъде настъплението на немците е спряно. Пропагандата на Гьобелс е голяма и преувеличена, но силата на моторизираните части и авиацията на Гьоринг е ужасна. Всичко руши, бие, убива и в огън превръща градове и села. Хитлер е заповядал да избиват и жените, и децата. Къщите им да опожаряват, а добитъка да взимат и предават за клане

[1] Пеньо Сокола — нелегално име на Петко Цонев.
[2] Христо Ников загива в Дирекция на полицията — София.

и изпращат в Германия... Такива работи ми каза Христо Ников, който беше седнал на една пейка в Докторската градина, зад университета и Народната библиотека. Много бързаше и ми поръча да се връщам веднага, да се видя с тебе и с други нелегални, ако вече има, и да казвам, че решението е: На оръжие и организирана съпротива не само на партийните и младежките организации, а съпротива на народа, въоръжена съпротива против немските сили у нас! Лозунгът е „МОСКВА НЯМА ДА ПАДНЕ!..."

С МЪКА И РАДОСТ В НЕЛЕГАЛНИЯ ЖИВОТ

Дълго Иван Горуня и Пеньо Сокола гледаха към Дунава и широката плодородна равнина, в която се намират най-големите и богати села като Малорад, Борован, Алтимир, Бутан, Хайредин, Бреница и Кнежа, което бе обявено за град... В тези села и в градовете Оряхово и Бяла Слатина имаше добри младежки и партийни организации. Имаше и добри организатори, но все още легални и полулегални. Тежка бе задачата на първите нелегални дейци във Врачански окръг. Но те бяха тръгнали доброволно и съзнателно. За тях друг път вече нямаше. Нужно бе сега да обикалят селата, да намерят най-смелите и с тях да създават първите бойни групи, а след това — и партизански чети... Такива бяха указанията и от София, и от срещата на Пеньо с Христо Ников. Нужно бе да се говори за тежкото положение и на руския народ, който даваше хиляди жертви на фронта и даже в градовете и селата, където немските банди избиваха народа и изгаряха неговите селища. Първите големи победи на немските армии, преувеличавани от пропагандата на Гьобелс, намаляваха вярата в победата на Москва и Червената армия. Важна задача на нелегалните бе да укрепват тази вяра и да събират около себе си повече младежи и девойки.

Иван Горуня познаваше по-добре селата в Искърското дефиле и младежите от селата в горите на Веслешкото бърдо. Много пъти той бе се изкачвал с другари чак на връх Косматица. И сега като нелегален той тръгна към тези села. Пеньо Сокола познаваше по-добре селата към Дунава и в Криводолския район, където беше секретар и на РМС, и на РП. На извора на река Скът и под скалите на Маняшки връх Иван Горуня и Пеньо Сокола дълго седяха и разговаряха по трудните задачи на организираната въоръжена съпротива.

В началото на септември същата година те пак се срещнаха при извора на река Скът и като се изкачиха на връх Маняшки с осем нови нелегални дейци, създадоха първата партизанска чета. За командир те избраха Захари Вачев от Мездра и за комисар — Иван То-

доров. Това бе първата бойна единица, първият партизански орел, който с разперени крила почна да лети над градове и села. По-късно бяха създадени и други партизански чети и отряд „Гаврил Генов“...

Първите победи на Съветската армия и на руския народ радваха партизани и ятаци. Радваха най-много Горуня и новите участници в съпротивата...

Тези победи озверяваха още повече монархофашистките сили у нас и те убиваха без жал жени, майки с деца. След бой и гавра — интернираха ги, изгаряха къщи заедно с добитъка.

В партизанските акции и тежки сражения с жандармерията и полицията загиваха скъпи бойни другари на Горуня. За тях той тъгуваше, но духом не падаше. Големите палачи даваха по 50 хиляди лева награда за всяка партизанска глава. За главата на Горуня обещаха 300 хиляди. Министърът на финансите Димитър Савов отпускаше десетки милиони левове от царската-народната хазна и щедро даряваше убийците!... И всяка отрязана партизанска глава царските офицери и жандари набучваха на колове, поставяха ги на селските мегдани и насила откарваха там бащите и майките с невръстни деца да гледат отрязаните партизански глави...

Повече от сто души ятаци, партизани и партизанки само от отряд „Гаврил Генов“ бяха убити, разстреляни и обесени в затвора...

Ето имената на някои от първите жертви в съпротивата, свидни жертви, близки и любими другари на Горуня, синове и дъщери на народа. По време на голямата царска блокада и в бой с полицията загина даровитият поет Иван Недков — Жаров. След него падна и писателят Васил Воденичарски заедно с партизанките Дафинка Чергарска, Радка Василева и Цанка Цакова. В бой загинаха Семко Крачунов и Тошка Стойновска с още шест души партизани... В затвора беше обесен малолетният ученик Никола Марков — Колката, а на връх Косматица в гората и сред цветята бе убита Тотка Илиева — Роза!...

През фашистката полицейска инквизиция минаха повече от десет хиляди младежи и девойки, ученици и ученички, и то само за това, че вярваха и казваха, че „Москва няма да падне“! Москва победи и освободи народите от хитлеровата кафява чума. Освободи и Бъл-

гария, и бедния трудов народ... В горите и селата на другите три партизански отряда също бяха убити много партизани и ятаци. А в затворите на Враца, Лом и Видин бяха задържани повече от 1500 души политзатворници, повечето бащи и майки, синове и дъщери на партизани.

ГОЛЯМАТА БЛОКАДА ПРЕЗ ЮНИ 1944 Г.

По време на голямата блокада на жандармерията и царската армия от врачанските казарми, блокада на селата в района на планинското бърдо Веслец със седалище на полицейския щаб в с. Вировско начело с началника Тошо Монов и армейския полковник Костов бяха обходени всички селски домове, претърсени кошари, обори, тавани и зимници и арестувани повече от 200 мирни селяни, наричани всички „ятаци" на партизаните. Понеже не можаха да хванат партизани и партизанки, с изключение на един ранен в боя, тези царски копои почнаха разпити и изтезания на всички събрани в селското училище. И ето ги най-„виновните" ятаци, които са укривали и хранили партизаните. Всички тези ятаци не искат да кажат къде се крие Горуня. В кое село, в коя къща, къде има скривалище и в коя гора партизаните са се укрили през тези дни на голямата блокада. Дали в гората на Скачока, който по това време има над пет хиляди дка едра дъбова гора, гора от вековни церове и ГОРУНИ!... Горуня искаха да хванат те в горуновата гора на Скачока. И ятаците бяха длъжни не само да знаят къде е Горуня, но и да го хванат и предадат на Тошо Монов, който щедро предлага да ги награди не само с хиляди левове, но и с много горуни от гората на Скачока. С тези горуни те ще си направят нови къщи и обори, широки кошари и дворове... Така говореха полицейският началник Тошо Монов и неговите агенти. Награда на всички обещаваха и бяха готови веднага да им дадат само и само да предадат Горуня на тях. Макар и смазани от бой, ятаците мълчаха, охкаха, пъшкаха, ала предатели не станаха. Тогава жандарите отбраха осем души и като ги навързаха един за друг с полицейско въже, подкараха ги към „Липов дол", в една липова горичка на с. Вировско. Като ги наредиха един до друг и по заповед на старшията с автомати бяха разстреляни всички без съд и присъди. Имената им са на белокаменен паметник в „Липов дол".

Ето какво пише за голямата блокада на подвеслешкия край Паун Чобанов — един от живите ятаци на

Горуня: „Последен на веригата бях аз. След мен тропаше каруцата на един ятак. Хванали го, че превозвал ранен партизанин от едно село към друго. Вземали и него, и коня с каруцата. Когато бяха вързани с едно въже осем души ятаци и раненият партизанин, вързаха и мен последен, а коня с каруцата — след мен. Дълго ние, вързаните ятаци, вървяхме тихо и мълчаливо. Нощта бе звездна — юнска нощ. Аз често поглеждах към небето и търсех звездите на Голямата мечка и Полярната звезда, за да определя накъде ни откарват. Каруцата тропаше по каменливия път, но скоро този шум утихна. Усетих под краката си окосена ливада. Бях бос и с разкървавени крака от боя в участъка...

Когато стигнахме до една горичка, по мириса на цвета ѝ познах, че е липова. Керванът спря. Един груб жандар ме ритна в гърба, друг отряза въжето, с което бях завързан за другите ятаци...

И веднага чух стрелба на автомат. Онези пред мен ги отвеждаха малко напред и там до някакъв трап ги разстрелваха... Аз онемях, но извиках някак силно, та може би ме чуха някои от още живите ятаци. И както лежах, паднал от удара на жандара, чух, че някой вика: „Бягай, бягай!...“ А друг добавяше: „Стреляй, стреляй!... Защо чакаш, защо зяпаш?...“

И сега не помня добре дали ме бутна някой от жандарите или сам се плъзнах като смок по лъскавата острика. Стръмно бе в липовата горичка. Но с главата надолу се хлъзгах и така стигнах до водата на река Скът... Затичах из реката, заплувах по водата и така се спасих от разстрела. После научих кои са били разстреляните ятаци. Осем бяха на брой заедно с ранения партизанин Драган...

От разстреляните ятаци познавах само Ралин Стоименов от с. Вировско. Висок, едър и хубав мъж — поголям от мен. И от него, и от другите ятаци искали да кажат къде се крие Горуня. Него искали да хванат и главата му да отрежат, та да получат 300 хиляди лева награда.“

КЪМ ВРЪХ КОСМАТИЦА

Беше юни 1944 г. След много сражения и жестоки битки партизанските чети на отряд „Гаврил Генов“ излязоха от обръча на блокадата. Денят преваляше. Слънцето се скри зад гористия Балкан и връх Ком. Настъпилата тъмнина и хладина позволиха на партизаните да тръгнат по-бързо и организирано към билото на Веслеца. В дъбовите шумаци и гъсти габерови трънаци, с дълбоки и мъчно проходими долини и падини те имаха тук-там временни лагери, недостъпни за галените царски офицери и мамини наперени началници на жандармерията. Широки пътища и чисти пътеки към тях нямаше. Оттам командирите знаеха посоката към величествения връх Косматица — най-високия и красив връх на планинското бърдо Веслеца...

Небето се оказа чисто, синьо и звездно, без луна, но достатъчно светло за соколовите очи на партизаните и особено на командирите и политкомисаря Иван Тодоров — Горуня, който четири години бе ходил и добре изучил и опознал хайдушките рътлини и каменливи пътеки към Косматица. В дълбоките гористи падини с малки поляни отрядът имаше и един главен, основен лагер, ала не на самия връх. Него го знаеха и пазеха бойните групи от съседните села, скрити и те в гори и долини на север и изток от връх Косматица. Към този партизански лагер бяха насочени водачите на отделните групи и чети. С малки преходи и почивки по временните лагери партизаните трябваше да достигнат върха.

Изморени от битките и трудните изходи от вековната гора на Скачока, гладни и жадни за планинска бистра водица, партизаните напрягаха всички сили, за да не паднат, да не счупят или навехнат крак или ръка, за да излязат успешно към подножието на Косматица. Те знаеха, казано им бе, че там — в този основен лагер — Горуня ще направи разбор на водените битки с врага, ще даде отчет за всичката организационна, партийна, бойна и тактическа дейност на четите и отряда. Оценка за голямата блокада на царската войска и полицейската жандармерия, която беше събрала почти всичките си сили от базите във Враца, Мездра, Бяла Сла-

тина, Оряхово и Кнежа. С тази голяма блокада на селата от Балкана до Дунава щабът на полицията и войската имаше задача и висша царска правителствена заповед с мощен удар да разкъса силите на отряда, да залови и избие партизаните заедно с техните ятаци, укриватели и помагачи. Такава задача бе поставена от монархофашистката власт. И не само за блокада във Врачанска област, но блокади в цялата страна. Фашистките лидери следяха със зорко око успешното настъпление на Червената — Съветската армия, която громеше и преследваше хитлеровите банди, даващи все още отпор към Полша и Румъния, но вече наблизо и до българските граници в Черно море и по Дунава. Това плашеше и объркваше тактиката и стратегията на фашистките министри и царски генерали, които се мъчеха да не допуснат съветски войски на наша територия, като се опитваха по разни пътища да извикат английските войски, които обаче бяха задължени да не приемат такова искане на фашисткото правителство в България...

С изгрева на слънцето връх Косматица блесна в простора над Дунавската равнина и прие партизаните от отряда — разтвори широко дверите на своята зелена горска околност и даде думата на Горуня, който с радостно вълнение каза:

— Скъпи другари партизани, четири години аз бродя заедно с вас по тези веслешки гори и поляни, осеяни и сега с най-различни цветя като горския божур, алената мак, жълтите иглики и миризливия здравец. И този здравец пазеше не само мен, но всички вас от отровни змии пепелянки и мръсни мухи врачанки! На 25 юни 1941 г. на Ботевата Колова могила ние бяхме само трима нелегални. На пети септември, когато Пеньо Сокола беше хванат при блокада във Враца, при мене дойдоха нови нелегални. С осем души създадохме Първата партизанска чета на връх Маняшки, до извора на река Скът. Към тази чета имаше пет бойни групи от селата, с помощта на които бяха създадени четири временни лагера. Полицията веднага създаде база в село Върбешница и почна да прави обкръжения на Руска бяла и Лилова чука, където станаха две сражения между Мездра и Враца. От този бой Първа чета излезе без загуба и се закали като бойна единица. С нейна помощ само след три месеца бе създадена Втора партизанска чета на Орлов връх и с помощта на пет бойни групи

от Кален, Цаконица, Камено поле и др. села четата води успешни сражения при обкръжението на Долна и Горна Кремена. Против нея полицията създаде свои бази в Кален и Горна Бешовица. И тази чета води сражения с жандармерията без загуби и създаде пет лагера във Веслеца...

И само два месеца след това към селата Оходен и Буковец бе създадена Трета партизанска чета с осем бойни групи и десет временни лагера. Наскоро след това събитие при нас дойдоха избягалите от Плевенския затвор Цоло Кръстев и Цвятко Анев. С тяхна помощ проведохме окръжна партийна конференция и създадохме отряд „Гаврил Генов". В Късата падина на Боровaнската могила за командир на отряда бе избран Цоло Кръстев, за негов боен заместник — Цвятко Анев и за политкомисар Иван Тодоров — Горуня... Със своите партизански чети и бойни групи под ръководството на партийни организации младежта навлезе широко в борбата против войната и фашизма. С лозунга „Москва няма да падне" нашата младеж заедно с трудовия народ започна да ни приема и подпомага с всичко необходимо в нашата смела партизанска борба и битка с врага. Войската и жандармерията имаха три бази против нас — в селата Борован, Бяла Слатина и Вировско, където беше и голямата блокада. Въпреки нейното обкръжение нашите чети проведоха две акции в селата Соколаре и Мало Пещене. Там ние загубихме в боя скъпите за нас партизани Иван Недков и Семко Крачунов...

Четвърта бойна чета бе организирана към Малорад и Алтимир. Към тази чета бяха създадени единадесет бойни групи в селата Селановци, Остров с десет временни лагера в селата до Дунава. Въпреки военната и жандармерийска база в Оряхово успешни сражения имаше в Хайредин и Манастирище...

Пета партизанска чета бе създадена към селата Люти брод, Люти дол и Черепишкия манастир, село Зверино и Игнатица... И там партизаните водиха успешни боеве с жандармерията, която имаше база във Враца и Мездра... Към тази чета имаше осем бойни групи с дванадесет лагера...

След провала в Криводолския район там бе създадена Шеста чета с командир Иван Велчев — първия нелегален от този район. С помощ на щаба и други чети там бе проведена голяма и успешна акция в село

Охрид. В селата Градешница, Ракево и др. имаше четири бойни групи с шест временни лагера. Против дейността на тази чета имаше база на жандармерията в Бойчиновци и Криводол.

Драги партизани, след този може би последен партизански сбор на този величествен връх Косматица ние ще се разделим и минем в своите райони към масова съпротива и бойна дейност с враговете, за окончателната победа на партизанското движение в страната. Успехите на Червената армия са и наши успехи, успехи на всички народи, които се борят против фашизма и войната. Ние, партизаните, вярвахме първи, вярваме и сега, че победата над фашизма и в жестоката война ще бъде наша — на народите на Русия и на всички угнетени и поробени от фашизма по цялото земно кълбо... Ние първи тръгнахме в борбата против фашизма и войната, но с нас вече е почти целият български народ. И с тоя народ ние ще воюваме до пълна победа, с него ще изграждаме утре народна власт и социалистическа форма на стопанство, култура и мирен живот за всички трудови хора. Ние и след победата трябва да останем верни на нашата партизанска клетва „Смърт на фашизма, свобода на народа!..."

А сега нека ви съобщя радостната вест, че на територията на Врачанска област има вече четири партизански отряда. След нашия отряд „Гаврил Генов" бе създаден отряд „Стефан Караджа" към Видински окръг заедно с Лом и Белоградчик. Към град Червен бряг бе създаден отряд „Дядо Вълко". Командир на този отряд е Пеко Таков. На Видинския — Витко Иванов. Той също бе избягал от Плевенския затвор заедно с Цоло Кръстев и Цвятко Анев. Четвъртият отряд е „Христо Михайлов", получил това име след злокобното предателство и убийство на Христо Михайлов в София. Командири на този отряд са Иван Димитров и Борис Тасков. Нека ви съобщя и това, че в наша помощ ЦК на БКП ни изпрати първо Данчо Димитров за работа сред младежите-ремсисти, а след това — Димо Дичев — за помощ на партийните организации. Известно време при нас и към другите отряди помагаше Дико Диков... Тези имена ви съобщавам под секрет, без да ви моля, съгласно нашите партизански закони, да не ги помните и никъде да не говорите за тези наши другари..."

С тези последни думи и политически указания като политкомисар на отряд „Гаврил Генов" Горуня каза:

„А сега, след като отпочинем, яднем и пийнем чиста планинска водица, нека отидем на широката поляна, където командирът Цоло Кръстев и неговият заместник по военната част ще ни запознаят с международното положение, с боевете на Източния фронт и с новите бойни задачи, които ни предстоят...

С Косматица ние сега ще се разделим, макар и с мъка, но с радост и надежда, че на него ще можем да се съберем след пълната победа в България и света, победа на Съветския съюз."

С ВЯРА В ПОБЕДАТА

В началото на септември партизанските отряди в бившата Врачанска област минаха в решително бойно настъпление. Във всяко село и град бяха посрещани с радост и букети цветя. Така заедно посрещаха и червеноармейците, които минаваха по това време Дунава и отиваха към София и Сърбия — по дирите и петите на отстъпващите немски окупатори... И в тези първи дни на септември затворите във Врачанско отвориха врати и 1000 политзатворници излязоха и тръгнаха заедно с партизаните за освобождаване на селата и градовете. И не по милостта на Багрянов и на неговия заместник — заедно с царските наследници и регенти, бяха отворени затворите и казармите. Всичко това стана навсякъде по силата, волята и победата на народа начело с партизаните във Враца — начело с Горуня, Цоло Кръстев, Цвятко Анев, Петко Канчев и др. И още на третия ден във Враца дойдоха някои от първите командири на отряд „Христо Михайлов". Борис Тасков бе професионален революционер, лежал в затвори, пращан по лагери и в емиграция. Под негово ръководство и с помощта на Горуня бързо бяха създадени новите структури и ръководства във всички градове и села на тогавашната Врачанска област.

Иван Тодоров — Горуня с нова сила и небивало обаяние и влияние върху духовете на свободния народ се прояви и без да жали себе си, тръгна по градове и села, но сега свободен, без веригите на фашизма. Навсякъде го посрещаха с цветя и песни — хайдушки песни и за Горуня. Доволен от всички и от всяко посрещане и изпращане, Горуня не се главозамая. С нова ленинско-димитровска вяра в крайната победа над фашистките сили, които отстъпваха вече към Берлин, Горуня реално отчиташе времето и силите в страната и окръга с помощта на когото се започна и завършиха създаването и укрепването на народната власт. Създадоха се и кооперативни стопанства в селата на тази голяма област, с плодородната Дунавска равнина, с богатата ломска, видинска и оряховска земя — Златия, както я наричаха селяните... От тая Златия трябваше сега да се изкарват повече плодове, за да се храни и

облича гладният и оголял народ, ограбен от Хитлер и неговите фрицове.

В създаването и укрепването на кооперативните стопанства Горуня ходеше често и с Цоло Кръстев, който беше по-възрастен от него, по-опитен политически и с добра марксистко-ленинска подготовка. Горуня обаче беше по-голям трибун, с повече младежки сили и боен дух. Него обикновените селяни и особено младежите и девойките повече го обичаха и слушаха с отворени сърца. И след неговите аргументирани и прочувствени речи селските стопани доброволно и с желание влизаха в кооперативните стопанства. И мнозина от онези, които в началото се колебаеха и отказваха веднага да станат кооператори, след първите трудови успехи сами предаваха имота си и завеждаха в стопанския двор воловете или конете заедно с колата и инвентара. А техните жени, добрите и работливи стопанки, които най-трудно скланяха в началото, после казваха: „Защо по-рано не дойде тази народна власт и защо по-рано не се образуваха тези стопанства, за да видим и ние рахатлък, а не да ставаме в тъмно и до тъмно вечер да тичаме по добитъка и по нивите, без да можем да нахраним добре децата си.“ Така говореха жените и след като получеха от всичко, което е родила земята, те пълнеха домовете си с жито и царевица, с олио и сирене, с мляко и вълна от овцете, които бяха дали в стопанското стадо. И не само това. По примерния устав те получаваха по пет декара земя за лично ползване. Отделно парче земя за градина и лозе. Получаваха и рента на земята, според декарите, които са дали в стопанството. Повечето от малоимотните и бедни селяни не се радваха толкова на рентата, а залягаха за повече трудови дни, от които получаваха всичко необходимо за живота си през годината ... И ето един особен случай в Дунавската равнина, близо до град Кнежа, където земята е богата и ражда всичко в изобилие. След Първата световна война цар Фердинанд довежда от област Банат една голяма група селяни-католици, останали там без дом и имот. Заселили ги в една ивица земя и създали селото с име Бърдарски геран. И мъжете, и жените се оказали много работливи. Почистили тръните и боедаците в полето, разделили си земята и почнали да живеят тихо и спокойно на българска земя. И понеже тази част от Дунавската низина е богата и дава изобилие, когато добре се работи, селяните

станали почти заможни. Във всеки дом си отглеждали много гъски, кокошки, пуйки и други птици и животни. Стопанките се славели с най-топли пухени дюшеци и юргани от перушината на гъските. А хлябът им — бял и дебел като футболна топка... Всички селски жени от окръга им завиждали.

И ето, тези стопани от Бърдарски геран, мъже и жени, не искаха да влязат в кооперативно стопанство. Мнозина от опитните агитатори, агрономи и механизатори ходеха и уговаряха банатчани да си образуват стопанство. Те все отказваха и обещаваха това да стане понататък. При тях на общо селскостопанско събрание се яви Горуня. Говори им просто, ясно и аргументирано. След събранието отиде на гости в дома на кмета — председателя на селото. Хапна и пийна с домочадието, каза им всичко онова, което не е могъл да каже на всички на общото събрание. И за чудо — както казваха после кооператори от околните села, и в Бърдарски геран се образува кооперативно стопанство. Председателят на съвета пръв подписа декларация, свика стопаните и когато някои от тях почнаха да го обвиняват в „предателство" на техните интереси, той спокойно и малко на шега им каза: „Абе, хора, как можех да откажа на този ДЪБ — Горуня!" Така викат банатчани на горуните. И в науката и литературата горуните се казват дъбове. Във Врачанско обаче навсякъде на това дърво казват горун, което го има не само в едрата Скачокова гора, но и навсякъде в горите около селата... И затова банатчанският председател на съвета казва: „Като се изправи над мен този ДЪБ и като почна да ми говори и обяснява ползата от кооператива, то аз не можах да откажа. Съгласих се, подписах декларация и ви моля да не се цепим и делим. Ако не върви работата и се влоши положението ни, ще вземем друго решение и ще разтурим стопанството. И всеки ще си вземе своята земя, колкото е вложил в него..." Така казал и пасторът — попът на това село, католикът, който бе лежал малко във Врачанския затвор за това, че е слушал по радиото предаванията на Лондон за положението на хитлеровите фрицове на Източния фронт... Идейно и политически той бе англофил.

Горуня беше твърдо убеден в успеха на кооперативните стопанства и затова не само ги създаваше, укрепваше, но и защитаваше в Министерския съвет против теориите и политиката на Тодор Живков, който отне

първо рентата върху вложената земя в стопанството, после премахна натуралното заплащане на труда и ограби фондовете на кооперативните стопанства. А някои от тези стопанства в Дунавската низина бяха станали милионери. Те даваха безплатна храна на ученици и стари стопани. Закупиха собствени трактори, комбайни, създадоха племенни животни и богати краве- и овцеферми с автоматични доилни зали... Горуня беше изучавал добре „Капиталът" на Маркс и умело прилагаше на дело марксизма!...

Кооперативни стопанства като тези в селата Малорад, Бутан, Алтимир, Кнежа, Баница, Лехчево и много други в Ломско и Видинско бяха за пример и подражание. И неслучайно Горуня казваше, че ако Тодор Живков не беше нарушил Примерния димитровски устав за създаване и ръководство на тези кооперации, те можеха да служат за пример в световен мащаб. А Тодор Живков не само премахна рентата и натуралното заплащане на труда, но започна да събира по две-три, а някъде и десет села, та да станат едри кооперативните стопанства. И най-после създаде с нищо неоправданите АПК — аграрнопромишлени комплекси, с която реформа уби и разори не само стопанствата, но и хубавите български села, на които завиждаха даже западни стопански и държавни дейци. Те нямаха такива села с големи училища, читалища и кооперативни търговски домове... Горуня просто плачеше, когато отиваше при кооператорите не само в своето родно село, но навсякъде из окръга, като трябваше да говори даже против пакостната политика на Живков. Затова Горуня стигна до спор и голям конфликт с него. И когато Живков предложи и наложи създаването на три окръга в бившата Врачанска област, Горуня не можеше да мълчи. Заедно с партийното и държавно ръководство той се противопостави на тази бюрократична-тоталитарна мярка. Но Живков имаше власт и в партията, и в държавата. Без да се колебае, прогони Горуня и цялото врачанско ръководство. Създаде три окръга с послушни само на него ръководители, а Горуня прати чак на турската граница за директор на ДЗС „Тунджа", Ямболско. Там Горуня се оказа добър организатор, ръководител и стопанин. Работниците и специалистите — агрономи, трактористи, комбайнери и полевъдни работници, го заобичаха и поддържаха във всичко. И от това Живков остана недоволен. Премести го от ДЗС в София

и го направи зам.-министър на земеделието и председател на ГУ на водното стопанство към МС. Нарочно направи това, за да го провали в работата и го компрометира пред неговите поддръжници в МС, в ЦК, та даже и в Политбюро. Дребният и дребнав правешки селяндур, станал „всезнаещ и по-силен от бога и дявола", не можеше да търпи успехите на Горуня и откритата му борба против неговата пакостна политика, борба за укрепване не само на селото и селското стопанство, но и на леката промишленост, туризма, спорта и другите стопански отрасли в страната ... Така конфликтът стана открит и трагичен за Горуня и за всички ония честни, умни и предани комунисти на партията и социализма.

Активисти и помагачи в Съпротивата. Другари и защитници на Горуня. Среща в Дяволската пещера на Божия мост

Гено Андреев — партизанин с Горуня

Цветан Бореца — осъждан на смърт — другар на Горуня

Петър Тодоров — партизанин с Горуня. За несъгласие и протест по заповед на Цвятко Божков е изключен и интерниран за 3 години. Като секретар на ОК на БКП и верен живковист Божков изключи 174 комунисти, несъгласни с него и Живков.

Роза Петрова Тодорова от с. Ребърково — учителка, уволнена заради протест по повод убийството на Горуня. Ятачка и ломагачка в Съпротивата.

Никола Марков — Колката, обесен в затвора във Враца

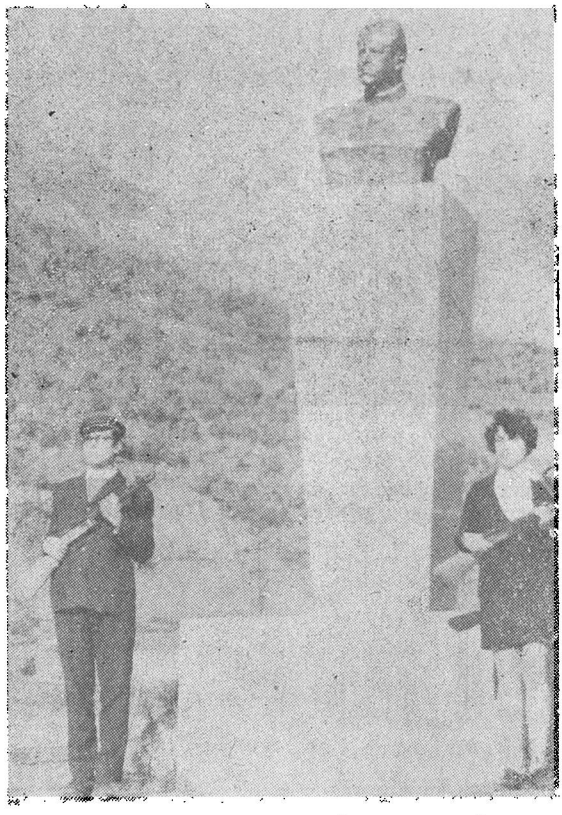

Почетна стража на паметна плоча и бюст на проф. генерал Иван Кинов в Люти брод

Ученици с Ат. Лашев във Враца, последователи на Горуня

Георги Диков — сътрудник и защитник на Горуня

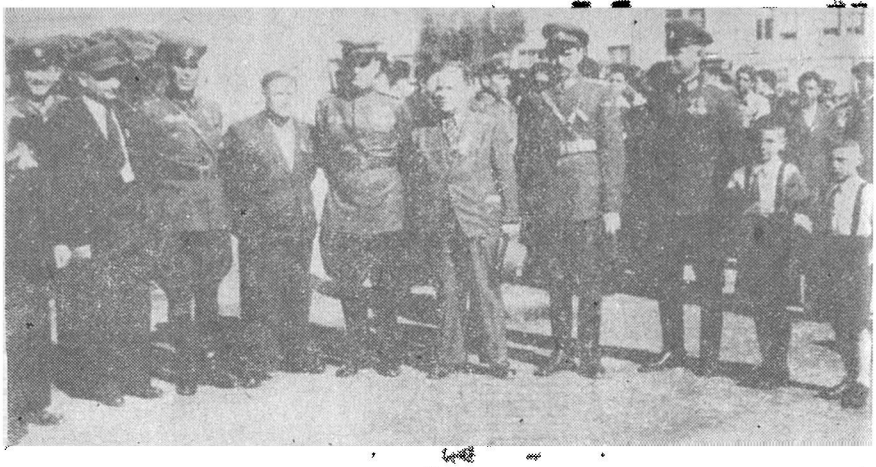

Среща на Цоло Кръстев и Цвятко Анев във Враца с руски офицери

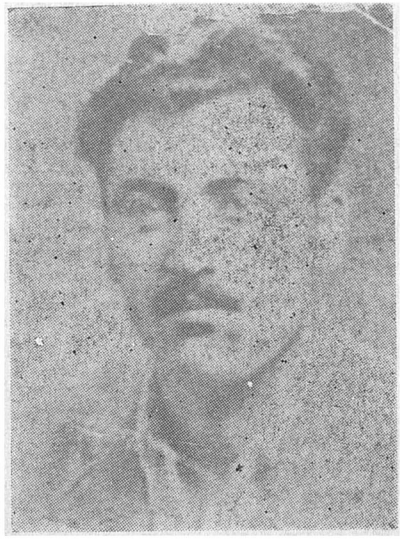

Мито Рашков — секретар на ОК на БКП във Враца — наказан от Божков заради Горуня, за несъгласие и протест...

Колектив „Той не умира“ — Враца, с проф. хирург Стефан Димитров

Живата ятачка на Горуня Соня Вешева

Славейко бе осъден на 3 години затвор и лагер за протест против убийството на Горуня.

Славейко Христов след лагера и затвора

Божият мост и входът към Дяволската пещера

ВТОРА ЧАСТ

ЗАГОВОРЪТ НА ЖИВКОВ

Като отговорник за водното стопанство в страната и по изграждане на язовир на река Огоста Горуня искаше по-бързо да завърши това голямо и много важно водно дело, за да може с водите на р. Огоста да напоява стотици хиляди декари земя от Дунавската Златия в районите на Лом и Оряхово. През летните сухи месеци кооперативните поля имаха нужда от напоителната система на този язовир и кооператорите помагаха с всички сили и средства да се завърши по-скоро. Живков обаче и на това полезно дело почна да пречи, като не даваше необходимите средства. И за чудо и приказ, както казваха селяните, нареди да се спре завършването на язовира и изпрати иманяри да промиват пясъка на един от притоците на Огоста, за да се добива злато. В същото време той нареди на своите помощници, верни поддръжници и изпълнители на неговите заповеди, да следят Горуня, като подслушват неговите разговори и по телефона, и при срещи на полето, и до язовира. Заповед имаха да му донасят всичко и за приятелите на Горуня, за всички добри стопани, председатели на ТКЗС, агрономите и механизаторите, с които Горуня често се срещаше в селата и на нивите и сред лозята, като разговаряше за напоителната система и молеше за бригадирска помощ. И понеже те се отзоваваха и помагаха за изграждането на язовира и поливната мрежа, Живков и от тях стана недоволен и нареди да им забранят да помагат на това полезно мелиоративно дело, от което щяха да спечелят всички села и

кооператори в Дунавската равнина. „На приказна долина ще заприлича поречието на Огоста и цялата Златия“ — казваше често Горуня на срещи и събрания в селата Лехчево, Бутан, Хайредин и всички останали от Ломско и Оряховско... Държавният шеф не се радваше и на това, което му донасяха. Той искаше да долавят заговор в думите на Горуня, заговор против него, против неговата политика. Между подслушвачите и дресираните ченгета имаше и такива, които преувеличаваха чутото, подсилваха го с псувни и клевети по адрес на своя важен шеф...

В едно дълго и важно заседание на МС, на което се обсъждаше въпросът и за селското стопанство и неговата напоителна система, Горуня аргументирано и научно доказа на Живков, че не е прав и само пречи на полезната политика към селото. Спорът стигна дотам, че Живков се ядоса, вдигна и прекъсна заседанието на МС, като каза тайно на своите апапи да се справят бързо с Горуня, и то умело и тактично, за да не може повече да се среща с Живков и да присъства на предстоящия пленум, на който Горуня заяви, че ще се изкаже и ще предложи смяна на Живков и избор на друг партиен и държавен ръководител. Това не само ядоса правешкия лидер, но го и уплаши. Той знаеше, че на този пленум Горуня ще бъде подкрепен и от други по-видни и авторитетни партийни функционери. Затова най-добре е Горуня да го няма на този пленум. И не само Горуня, но и генерал Цвятко Анев, който е военен комендант на София и може да помогне на Горуня и неговите привърженици в ЦК и в партията...

На 5 април Горуня отиде на изграждащия се язовир на река Огоста край Михайловград... Живков и на този обект пречеше на Горуня, който не можеше да се помири, и започна нови спорове с шефа на МС...

ПОСЛЕДНА СРЕЩА С ГОРУНЯ

На връщане от Михайловград Горуня се отби в с. Лиляче и заедно с Пеньо Сокола и кмета на селото Григоров отиде на историческата средновековна крепост БОЖИЯ МОСТ. Там той завари десетина гости от съседни страни. Това бяха инженери, архитекти, пещерняци и туристи, дошли да видят тази крепост на траки, римляни и българи, воювали хиляди години за нейното спасяване и опазване от разрушаване. Гостите на пещерата много се зарадваха и като се опознаха и разговориха, казаха на Горуня открито:

„Как можахте да криете от света тази величествена българска крепост Божия мост?... Такава никъде няма по света! Ние дойдохме не само да я видим, но да я направим известна и достъпна и за наши туристи и пещерняци. Заедно с архитект Спас Рангелов ние видяхме и входа на подземната пещера „Понора“. Вътре не влязохме, защото нямаше тук гумени лодки. Колегата Рангелов ни разказа за своя проектоплан за проучване и електрифициране на тази пещера, където имало чудни красоти... А защо проектът на Рангелов не е осъществен?...“

Това бяха научили инженерите и пещерняците от Гърция, Югославия, Австрия, Чехия, Унгария, Германия и от Съветския съюз... Иван Горуня благодари на чуждите гости и ги покани да се запознаят и с „Дяволската пещера“, наричана от народа „ДЖЕНДЕМА“. По една тясна пътека сред гъсто обрасли храсти от червен люляк, ясен, глог и шипки гостите стигнаха до пещерата, от която с шум и плисък излизаше речната вода, която минаваше под тайната пещерна крепост и се изливаше в каменливото корито на реката. Горуня им разказа откъде идва тази вода, как минава под историческата крепост и какво подземно езеро образува под Божия мост... Като седнаха гостите върху сивата гранитна скала, видяха как буйната вода с рев излизаше от дяволската уста; уста като на приказна хала, която не само съска и шуми, но от време на време бучи и реве като истинска мечка-стръвница. Като поседяха гостите и се загледаха в красивата околност и се заслушаха в рева на буйната вода, някои казаха: „Та това не са-

мо е красиво тук, но и много здравословно водно и пещерно находище. Този приятен шум лекува нервите на болни хора. В „Дяволската пещера“, както сте я нарекли, докторите могат да устроят цял санаториум. Тук и природата е красива, и реката с дълбоките вирове, които ние видяхме, и величественият Божествен мост ви задължават да устроите един чуден и даже приказен курортен район.“

Това казаха полските инженери и пещерняци. Такава оценка и препоръка дадоха германските и чешките специалисти по водно и пещерно дело. Те помолиха Горуня да им прати гумени понтонни лодки, за да влязат и във водната подземна пещера „Понора“, която по думите на българския архитект била дълга към три километра и в края при изхода на реката водата била 8 метра дълбока... Горуня обеща да помоли врачанските военни, които имат такива лодки и могат да изпратят. Генерал Каракачанов ще помоли и заедно с него ще дойде, за да влезе с гостите в „Понора“. Той не беше влизал в тази подземна водна пещера. От проекта и разговорите със Спас Рангелов знаеше, че там наистина има чудни природни скални образувания, различно оцветени...

Преди да замине за Враца и София, Горуня помоли кмета на селото да се погрижи добре за гостите, които вече бяха настанени за преспиване в добри семейства и още по-добре нахранени с печено агне, подарено от кооперативното стопанство...

Горуня остана доволен, като научи това, и пожела на всички инженери и пещерняци да прекарат приятно в тази обстановка, като се запознаят с цялата пещерна околност на приказната долина Божия мост. Слънцето преваляше и Горуня побърза да се види и със своя бивш ятак Паун Чобанов.

СРЕЩА И РАЗГОВОР СЪС СТОЛЕТНИКА

Горуня много се зарадва, като видя дядо Васил Дръмкарина, при когото се бе укривал по време на голямата блокада. Дълбоката долина с гъсто обрасли дребни храсти и скрити полянки, оросявани и от един буен горски извор, не само криеха и спасяваха преследвания партизанин, но му помагаха да се свързва с командирите на бойните чети, които водеха тежка и жестока борба със силите на фашистката полиция, царската армия и жандармерията с ловната дружина...

Дядо Васил също се зарадва на това посещение и веднага сложи под клоните на дивата круша малка, стара синийка с три столчета и покани неочакваните гости на почерпка...

— Седнете и си похапнете, каквото господ дал — каза белобрадият столетник и бързо донесе в една зелена паница червено вино, пазено за скъпи гости...

— Дядо Василе, пазиш ли още дървеното корито? — запита Горуня.

— Пазя го, Ваньо. Нали от суха върба го направих, та е леко и удобно. С него сега могат и деца да влизат в „Понора". А ти влиза ли с тия, дето ми казаха, че дошли чак от Европата?... Защо са дошли?... Да не би да ни заграбят и тази дядова светиня...

— Няма да я заграбят, дядо Василе. Тези гости са архитекти, инженери и пещерняци. Те искат да я разгледат, да поговорят с нашите пещерняци и да ни помогнат да я направим достъпна и за техни туристи. Те искат да влязат в „Понора", ала не с твоето дървено корито, а с гумени лодки...

— То, Горуне, и това не е лошо, че са дошли, ама по-добре да не идват!... Да не почнат и тия като ония, хитлеровите „специалисти", да ни грабят. Нали помниш, че на мен ми вземаха и кравата с теленцето тогава. И с кучета ходеха из гората на Скачока. Тебе търсеха тогава. За главата ти обещаваха 300 хиляди лева.

Будният столетник искаше още нещо да каже на Горуня, но Паун Чобанов прекъсна разговора, като обеща на своя „Робинзон" — както го наричаше, да доведе пак Горуня, но друг път за повече разговори... Недоволният домакин само се усмихна, подаде ръка на

Горуня прегърна го, целуна го и го изпрати към „Каров дол", където се намираше и къщичката на баба Мита, първата явка за нелегални срещи на Горуня с Пеньо Сокола...

Като нелегален и партизанин Горуня беше минавал много пъти заедно с Пеньо Сокола през „Каров дол" и вековните гори на Скачока. И сега той поиска да идат в тази къщичка, да я видят и там да си поговорят. Пеньо знаеше за споровете и тревогите на Горуня в София. Като влязоха в малката къщичка, все още запазена, те седнаха на одрето, където спеше до своята смърт старата баба на Паун Чобана. Горуня мълча дълго и като се загледа към гората, заговори тихо:

— Днес е 5 април. След девет дена в София ще има нов пленум на ЦК. Аз твърдо съм решил да се изкажа против Живков и неговата пакостна и продажна политика. За мен Живков е не само агент-провокатор, но и заклет масон!... Ти знаеш, че в света има масонска организация. В нея членуват и командуват най-едрите милиардери — банкерите на Ротшилд. Петдесет години те воюваха против съветската държава, като финансираха Хитлер и други фашистки армии. Те останаха недоволни от победата на Червената армия и затова още в 1952 година се събраха в Париж и създадоха един нов клуб с единствена цел и задача унищожаването на съветската система и комунизма като идеология. Два пъти в годината този масонски клуб събира президентите на най-богатите и развити страни като Америка, Англия, Франция, Германия, Япония, Италия и Канада... От представителите на тези държави масоните искат отчет и им поставят нови задачи за явна и тайна борба против социалистическите страни и Китай... След горещите войни, с които не успяха да сломят силата на Съюза, те започнаха икономическа и студена война. В тази нова жестока битка те хвърлят милиони и милиарди долари за световно господство. В Съветския съюз те имат успехи. Берия беше техен главен шпионин. Сам Гьоринг призна на Нюрнбергския процес, че преди да нападнат Съюза, те са внедрили там три хиляди агенти, които заедно с Берия и неговите помощници — бивши царски остатъци — са създавали шпионски тройки и петорки, които арестуваха, убиваха и пращаха по лагери даже и невинни местни съветски ръководители. И след края на Втората световна война в Русия са останали много от тези шпио-

ни. И у нас ги има. Затова аз смятам, убеден съм, че Тодор Живков е вече заклет масон и върши това, което те му нареждат...

Нашите кооперативни стопанства можеха да бъдат за пример в световен мащаб, ако Живков не беше ги обединил и погубил...

На предстоящия пленум на ЦК аз ще се изкажа не само против погрешната политика на Живков към селото и кооперативното движение, но ще предложа и неговата смяна. ЦК може да избере друг, по-добър и по-опитен ръководител от него. И такива има немалко. И много от членовете на ЦК, та дори и от членове на Политбюро мислят като мене и са готови да подкрепят моето предложение за смяна на Живков и неговата пакостна политика...

На теб ти поверявам всичко това, защото Живков е вече непоправим диктатор и няма да ми прости за такава дързост и такова предложение на заседанието на пленума... В последното заседание на МС той се разсърди, прекъсна разискванията по въпросите на селото и селските кооперации и даже поглеждайки ме враждебно, каза, че аз може и да не присъствам на този пленум. Може да ме интернира някъде, както направи това с други несъгласни с него и неговата априлска политика... На седмия конгрес на БКП Хрушчов му помогна и го научи как да изхвърли от ЦК ония, които не са съгласни с неговата политика. Това стана и след Априлския пленум. Сега той се готви да изгони от ЦК не само мене, но и други като мене... Много те моля да не казваш на други това, което чу сега. Както знаеш, като нелегални и партизани с тебе тук, в тази къщурка на баба Мита, първата ятачка, **ние клетва давахме за вярност и борба до пълна победа на партията и народа — победа на комунистическите идеи и социалистическата система като единствен преход към мир и мирно общество, безкласово общество при комунизма!...**

На 8 април аз обещах на архитект Спас Рангелов и на неговите гости и колеги да дойда и заедно с тях да вляза във водната подземна пещера „Понора". На заседанието на пленума на ЦК аз ще разкажа за всичко, което направихме тук, в приказната долина на средновековната крепост Божия мост, която и цар Иван Шишман е защитавал от турските орди и вандали... На пленума ще кажа и за онова, което по

вина на Живков не можахме да сторим. Даже за неговата саботажна дейност по изграждане и завършване на язовира край Михайловград... Тази земя — ЗЛАТИЯ, — както я наричат селяните, ще дава много пъти повече жито и царевица, слънчоглед и грозде, плодове и всички видове зеленчуци, така необходими за живота на нашия народ...

А каменният Божествен мост с неговите открити и подземни пещери може да стане известен и посещаван от всички туристи — български и чужди... На гостите аз обещах да изпратя гумени лодки за влизане в „Понора". Щом стигна сега във Враца, ще се обадя на генерал Каракачанов. Той ще прати лодките и може би заедно с него ще дойда и аз, за да влезем в тази нова непроучена и неизвестна досега подземна пещера... За нея архитект Спас Рангелов разказва чудеса. Ако неговият план се осъществи на дело, целият този район с Божия мост и другите пещери, язовири и спортни игрища ще станат полезни за живота и здравето не само за околните села и Враца, но и за цяла България...

С тази будна мисъл и твърда димитровска вяра Горуня стисна двете ръце на Пеньо Сокола и си тръгна към Враца и София. Замина с обещание на 8 април да влезе и той във водната пещера „Понора"...

ДЕСЕТ ЧАСА ПОД ЗЕМЯТА

На 8 април рано сутринта един военен камион пристигна до пещерата „Понора“ и стовари три понтонни лодки. Архитект Спас Рангелов се зарадва, отбра пет души от гостите и заедно с българския пещерняк Вачо Бенов и архитектката Жана Чулева влязоха в две лодки и тръгнаха по водния поток към бездната на „Понора“...

През изминалите хилядолетия водните капки бяха работили неуморно и творчески, по-добре даже от архитекти, инженери и художници. Прелестни изглеждаха пещерните скали с различно оцветени сводове, набраздени от ледените висулки. Учудването и радостта на чужденците бяха големи. Те съжаляваха, че нямат апарати със светкавици, за да снимат тази природна хубост, намираща се дълбоко под земята. След един час пътуване с двете гумени лодки пещерняците стигнаха до пещерното скално образувание, наречено „Кремълски дворец“. Гостите разгледаха тази чудна пещерна хубост и тръгнаха пак по водния поток към „Саблите“ — така наречените две остри скали, потънали повече във водата. На това място лодките трябваше да се прехвърлят внимателно, за да продължат към края на водната пещера, от която още няма изход... Инженер Рангелов обясни как да стане прехвърлянето на лодките и да се внимава много при спускането им отново във водата. И въпреки това предупреждение и старание едната лодка пострада. Острите сабли промушиха гумата и лодката стана негодна за по-нататъшно пътуване. Какво трябваше да правят пещерняците? Само с една лодка не можеше да се пътува повече. Нужно беше връщане към входа на пещерата. Но как? Водачът на групата българският инженер и архитект Спас Рангелов, който беше влизал три пъти в тази бездна, познаваше всичко, дадено и в неговия проект, затова без паника и бавене нареди четири души от гостите с водач българския пещерняк Вачо Бенов да се върнат със здравата лодка. Той също познаваше добре пещерата и като млад и силен мъж пещерняк можеше да гази и плува във водата до изхода. На мястото до „Саблите“ останаха Жана

Чулева, чешкият пещерняк и Спас Рангелов, който изпрати донякъде гостите с лодката и се върна при Жана и Хавел. Рангелов знаеше от опит, че връщането трае повече от влизането, и затова предупреди всички да внимават, да не бързат и щом излязат, Вачо Бенов да се върне със здрава лодка, за да излязат и тези, които остават тук. А на другия ден отново две лодки могат да влязат в „Понора" и стигнат до края, където по измерванията на Спасовите техници водата е дълбока до 8 метра.

Водният поток при „Саблите" бе дълбок до два метра, а над водата се издигаха пещерни скали до 16 метра, повечето бели и розово оцветени. До тях имаше сухо място, където останалите седяха при малка светлина и разговаряха за всичко и най-много за онези, които излязоха. Но какво става? Минаха два-три часа, а празна лодка за тях не идваше. Разтревожиха се тримата пещерняци. Рангелов помисли най-лошото. Може да се е появило някакво ново препятствие и лодката да не е могла да излезе. Затова Спас помоли Жана и Хавел да останат там и да го чакат. Той ще отиде да види какво се е случило с оная лодка и защо Вачо още го няма. Ако го срещне по пътя, ще се върне заедно с него, за да вземе и тях... Архитектката Жана не се съгласи с такова решение. Тя помоли Рангелов да вземе със себе си и Хавел, а тя сама ще остане тук и ще ги чака с нова лодка... Така и стана. Жана остана сама да чака в пещерата. Спас и Хавел излязоха бързо и успешно...

На едно малко островче, близо до един водопад Рангелов срещна празната лодка с Вачо Бенов, който идваше сам, за да ги вземе. Спас помоли чешкия пещерняк също да се върне с празната лодка, за да вземат Жана и си излязат заедно...

Когато Рангелов излезе от водната пещера, на входа го посрещна генерал Каракачанов. Двамата се прегърнаха и загледаха въпросително и тревожно...

— Горуня дойде ли с Вас? — запита Спас и погледна към полянката, където седяха и го чакаха чуждите гости.

— Горуня няма да дойде! Няма и да го видим вече! — каза генерал Каракачанов — и също погледна към гостите.

— Но защо го няма? Какво е станало с него? Катастрофа ли?...

— Убиха го, Спасе!... Убиха най-добрия наш другар и...

— Кой го уби?.. Живков ли?... Защо го уби?...

— Не знам, Спасе... Може би, нали знаеш, че Тошо...

Спас Рангелов не можеше да се държи на краката си. Генералът го отведе на полянката и го накара да седне. Всички го гледаха и мълчаха като на погребение. Те бяха научили тревожната вест. Адютантът на генерал Каракачанов им бе казал. Убили са го, а съобщават, че сам се е убил!...

— А Жана?... Какво стана с Жана? Къде е Жана? — питаха в надпревара чуждите туристи.

— Жана ли?!.. Жана скоро ще излезе и ще я видим, но Горуня, Горуня никога, никога няма да го видим!... Четири години царските джелати го гониха и дириха под дърво и камък. И не можаха да го хванат и убият. А сега?... Сега по заповед на Тодор Живков Горуня е убит — убит — убит!... Защо го убиха?...

Архитект Спас Рангелов закри очите си с ръце и заплака. С глас заплака — като майка за свидна рожба. Горуня за него бе не само легендарен партизанин, активен борец против фашизма и войната, а човек и боец против Живков и живковизма. Никога, никога Иван Горуня няма вече да може да идва при нас, при вас, скъпи гости от съседните наши братски страни! За мир и дружба, вечна дружба между народите се бореше Иван Горуня...

Генерал Каракачанов познаваше добре Иван Горуня. Уважаваше го и не можеше да прости на Живков за това убийство!

БЯГСТВОТО НА ГЕНЕРАЛ ЦВЯТКО АНЕВ

Като военен комендант на София генерал Анев е могъл да узнае, че квартирата на Горуня е блокирана с целия квартал около нея... На 6 април Анев научава, че Живков се готви да арестува не само Горуня, но и него. Затова той решил да напусне София и замине към родното село на жена си, където бил и неговият син... На 7 април сутринта генерал Анев се качил на една бордова кола, с която често ходел на военно учение, с група от неговото градско управление... Анев се качил и седнал не до шофьора, а зад него в колата, за да може да наблюдава всичко, което става след тази кола... По заповед на генерал Анев шофьорът тръгнал с колата по посока към Витоша. На Горнобански път, там, където улицата пресича линията на трамвай № 5, Анев казал на шофьора да тръгне по друга улица по посока към Княжево. Тази улица обаче се оказала задънена. И когато шофьорът спрял и потърсил генерала, него го нямало в колата. И друг път генералът е скачал от задната врата на колата и отивал да търси групата, с която има военно учение!.. Бордовата кола се връща в своя гараж и там шофьорът разказва докъде е ходил с Анев и къде е изчезнал от колата, като отишъл да търси своята група за учението. Така мислел и така говорел шофьорът, но Живковите помощници разбрали, че генерал Анев е избягал от София... По други сведения те знаели, че той ще отива към Мездра и Враца. Затова веднага наредили и там да го чакат и търсят. От разговора с шофьора и по друг сигнал те разбрали, че Анев се укрива в някаква къща...

След като скочил от бордовата кола, генерал Анев отишъл в квартирата на своя кум Борис Коларски, която се намира в един блок близо до спирката на трамвай номер 5... Влязъл той в тази квартира и без да казва нещо на своя кум, праща го да иде при брат му за цивилен костюм. С този костюм генералът искал да отиде към Витоша... На Борис Коларски поръчал да се обади и от един уличен телефон на Горуня и да му съобщи, че той — генералът — е заминал на командировка. Само това да му каже и нищо повече.

И Горуня наистина получи такова съобщение. И затова изпрати своята бивша укривателка в квартирата на Цоло Кръстев, за да му каже нещо... И да определи час и място за среща с Горуня. Това да стане рано на другия ден — 8 април 1965 г.

ЖИВАТА ЯТАЧКА

Соня Ангелова е жена на партизанин — участвал заедно с Горуня в отряд „Гаврил Генов“. Вярна, опитна и предана ятачка на Горуня, тя отивала да го види и да изпълни молба на своя другар, когото е запазила от фашисти и жандармеристи през годините на съпротивата. Ето какво разказва Соня за тая вечер на 7 април...

— И след победата на 9 септември 1944 г. Горуня ме уважаваше и аз често ходех в дома му да видя и него, и жена му Дена. С нея се познаваме добре, разбираме и споделяме много грижи и мъки по децата. След разговора с Горуня отидох в кухнята при Дена и казах, че ще си ходя, та искам и с нея да се видя и поговоря за селските грижи. Тя ми каза, че на другия ден ще иде на Мездра и оттам — в Горна Кремена, за да сади лук и картофи. Тръгна с мен по стълбите, за да ме изпрати до площада и там да си купи нещо. Магазините още не бяха затворени. На петия или четвъртия етаж срещнахме мъж на средна възраст, с мека шапка и полушуба. Като ни видя, той каза „Добър вечер“, усмихна се и забърза нагоре по стълбите...

— Кой е този? — попитах Дена. — Познаваш ли го?...

— Не е от нашия вход. Може би отива при някой познат!...

Дена ме изпрати до спирката на трамвай № 19. Качих се на този трамвай и слязох на площад „Славейков“. Оттам тръгнах по улица „Раковски“ и като минах покрай Народното събрание и през Докторската градина зад Народната библиотека, излязох на улица „Оборище“. Квартирата на Цоло Кръстев знаех добре. Ходила съм два-три пъти там, за да се видя и с него, и с жена му Райна. Като наближих блока с входа за апартамента на Цоло, видях трима непознати граждани, но нали съм опитна ятачка, веднага разбрах, че са ченгета. Говореха си тихо и поглеждаха към квартирата на Цоло Кръстев. Аз отминах и тях, и входа за жилището на Цоло. Завих по една пресечка, свалих си шлифера, забрадих се като бабичка и

като обиколих квартала, влязох в този вход. Тримата непознати ги нямаше на тротоара до градината, където бяха по-рано. Влязох бързо, отидох в апартамента на Цоло. Райна ме посрещна и ми каза, че имат гости. Покани и мене, но аз я помолих да извика Цоло и се видим в другата стая. Така и стана. Разказах му всичко, но по нашенски, яташки, с мимики и тихо без глас. Той ме разбра добре и много се учуди, като научи, че Анев е в нелегалност. Определи среща на Горуня за другия ден сутринта към 9 часа в сладкарницата на хотел „Рила". Там той ходи и се храни като служител от Външно министерство.

— Аз живея в квартал „Борово". Далече и от Цоло, и от Горуня. Стигнах към 24 часа. Нашият блок има четири входа. Има и градинка зад него. Като наближих блока, видях и там, в градинката срещу прозорците на нашия апартамент, две съмнителни непознати лица. Пак по яташки, отминах входа, влязох в първия вход, преоблякох се, забрадих се пак и тогава се върнах и влязох в нашето жилище. Казах всичко на мъжа си... В пет часа тръгнах към дома на Горуня, за да му кажа мястото и часа на срещата с Цоло. Пътувах с рейс и трамвай. Стигнах към шест часа на площад „Македония". Влязох във входа и се забързах по стълбите. На вратата на шестия етаж видях четири непознати лица. Помислих, че съм сгрешила етажа, та се изкачих по-нагоре, ала стигнах до тавана. Върнах се веднага и поисках да вляза в жилището на Горуня. Непознатите агенти — такива бяха — не ме пускаха. Аз почнах да викам и плача. Помислих, че тези агенти са дошли да арестуват Горуня. Моят вик и плач бе чут от Виктор — по-малкия син на Горуня. Той дойде и каза, че аз съм негова леля, и ги помоли да ме пуснат вътре. Те се спогледаха, огледаха добре и мен, и ме пуснаха през външната врата към коридорчето и стаята на Горуня. Един ме хвана за раменете и ми каза строго да почистя и оправя стаята и леглото. Видях леглото на Горуня, потънало в кръв. Пак започнах да плача. Събрах кървавия чаршаф, хвърлих го на топка под леглото и с мъка обърнах окървавения дюшек. Седнах на него и пак почнах да плача. Агентите изчезнаха. Виктор дойде при мен и ми каза, че татко му е убит и закаран в болницата. Майка му също плакала, викала, припаднала и агентите и нея изпратили в болницата... То-

ва ми каза Виктор. После от болницата „Пирогов“ дойде Мара Лютибродска. Тя първа научила за убийството на Горуня и отишла там да го види. Не я пуснали, а я пратили за дрехи, за да го облекат. Соня и Виктор намерили палто и панталон, риза и гащи и ги дали на Мара. Соня била толкова потресена, та не знаела какво дава и какво да прави. Извикала мъжа си, дошли и други от съседите и някои отишли към болницата да видят Горуня и Дена...

Това разказа Соня Вешева, ятачката на Горуня. И тогава, и сега тя разказва, повтаря и твърди, че Горуня е убит, а не се е самоубил, както казват агентите и следователите...

КАК БЕ АРЕСТУВАН ГЕНЕРАЛ ЦВЯТКО АНЕВ?

На 8 април 1965 г. генерал Анев чака такси, за да замине в гората на Витоша. Оттам ще търси връзка с Горуня. Неговият кум Борис Коларски е отвел рано сутринта детето си в дома на свой брат, където е дошъл на гости и техният баща. Лекарката Райна Коларска отива на работа в Перник. Генералът остава сам в тази квартира и често поглежда през прозореца към двора, където трябва да се появи повиканата кола. Вместо такси Анев вижда полицейска Волга. След нея втора, трета. Той разбира, че е открит и кварталът е блокиран, за да бъде заловен, арестуван или убит. За убийството на Горуня Анев не е могъл да научи сутринта и все още чакал някаква вест или връзка с него. Но такава не получил. Какво да прави? Как да се измъкне от блокадата?... Генерал Анев имал оръжие, можел и добре да стреля, ала не искал да воюва в този дом и квартал. Решил да чака и види кои са изпратени да го заловят и арестуват. И когато лекарката си дошла от работа и влязла в своя дом с чанта и две кофички с кисело мляко — за Анев носела млякото — ...на вратата почнали силно да чукат и викат... Лекарката помислила, че в блока има болен и затова чукат и я викат за помощ като лекарка. Така помислила кумицата на Анев и отворила вратата. Трима посетители с пистолети и шмайзери я блъснали, влезли вътре и запитали: „Къде е скрит твоят гост?...“ Анев чул това и разбрал всичко. Той се прикрил малко зад един гардероб в спалнята, прибрал оръжието до себе си и зачакал развръзката... Пратениците на Живков, негови приятели, били предупредени „да се пазят от генерала, защото той стреля добре!“ — Така им казали и настояли да се опитат да го хванат жив, без бой и скандал в тази къща... Генерал Анев ги видял и даже познал един от агентите... Те също го видели и почнали да викат и заплашват и него, и лекарката, която го била укрила...Мирчо Спасов не е бил между тримата пратеници на Живков и Държавна сигурност. Това, което той пише и докладва на Българанов, се оказва невяр-

но... През тази изминала априлска нощ, някои казват, че и Мирчо Спасов е бил участник в убийството на Горуня. С него е бил и физическият убиец на Горуня. Всички в обкръжението на Тодор Живков го наричали Наско ЗЛОТО!... От това „зло“ и от генерал Мирчо Спасов се плашел даже и Живков с охраната си...

Това е истината за убийството на Горуня и за ареста на ген. Цвятко Анев, който си предал оръжието и тримата „пратеници“ от охраната на Живков и от оперативната група на ген. Спасов го закарали с кола към Княжево и затворили в една вила на МВР... В това арестуване и затваряне е участвувал и ген. Мирчо Спасов. И както сам пише, е докладвал на Боян Българанов... Мирчо уж не искал награда, но по достоверни сведения и ген. Мирчо Спасов, и убиецът „ЗЛОТО“ са получили големи награди. Злото — жалко оръдие в специалната служба за терор и убийства към ДС, почнал да пиянства и хвали с неща, опасни и за охраната на шефа. Затова и на този „приятел“ на Спасов някои помогнали бързо да се разболее и изчезне от очите на Мирчо...

... В книгата си „НА ВТОРИЯ ЕТАЖ“ съветникът на Живков, автор на тази книга, Костадин Чакъров пише:...

„Дълги години Мирчо Спасов остана главен екзекутор в режима. На него Живков поверяваше всички операции, свързани с разгрома на политическите противници, и дела от особен характер. Известна е ролята на Мирчо Спасов при ликвидирането на прокитайския заговор на Иван Тодоров — Горуня, Цоло Кръстев, генерал Цвятко Анев и други заговорници, поставили си през 1965 г. за цел чрез комендантската рота в София да осъществят преврат“... По-нататък в тази книга Чакъров пита: „Познавал ли се е Тодор Живков с Никола Гешев?“ „Да!“ — отговаря Тодор Живков...“ А що се отнася до Гешев, аз го познавах. Попадал съм при него. Той беше един много умен и хитър полицай. Разпитва ме и ми казва: „Слушай, бе, ти се правиш на голям хитрец, но аз те зная кой си ти...“... „След това нареди да ме бият. Биха ме три пъти, и по половите органи. На третия път полицаят, който ме водеше, каза: „Ако издържиш и този път, началникът каза да те пуснем“...

„Интересен е фактът, че Тодор Живков на 10 септември 1944 година се насочва направо към полицията с Мирчо Спасов по това време, когато и двамата са работили за известен период в новосформираната Народна милиция“... И по-нататък Чакъров помества и един разговор с бившия помощник на Гешев Александър Станков, който казва: „Веднъж, когато г-н Гешев беше на обиколка из страната, ме посети д-р Делиус — резидент на Абвера в България... Делиус заведе Живков в някаква вила, където го вербувал за немски агент!...“

НЕЗАБРАВИМ ТРАУРЕН ДЕН ЗА ГОРУНЯ И НАРОДА

За убийството на Горуня има много версии, но най-вярна е тази, че опитните помощници и убийци първо блокират квартала и блока, където живее Горуня. Прекъсват телефона му и поставят дежурни групи от милицията, въоръжени постове и оперативни коли и камионетки с шофьори и наблюдатели под ръководството на Солаков. Към два-три часа през нощта на 8 април по указания на експерти в стаята на Горуня е вкарано упойващо средство, от което той заспива. Към пет часа сутринта убийците влизат в спалнята и жестоко убиват Горуня, като го простреляват и с неговия пистолет... В апаратите на оперативните три коли и две камионетки се чуват думите: изстрел, изстрел и готово!... Това им предава специална радиостанция. Дежурните коли веднага отиват близо до блока на площад „Македония", където е жилището на зам.-министъра на земеделието Иван Тодоров — Горуня, убит вече и в бързината поставен легнал по гръб, с опънати крака и ръце, с пистолет на гърдите. Оперативните коли откарват там нови помагачи, взимат убийците и ги откарват някъде, а новите поставят убития в одеяло и го пращат с една камионетка в „Пирогов", с друга камионетка пращат припадналата жена на Горуня в болницата за лекуване от „лудост"... Обстановката в пет часа е напрегната, тревожна, зверска!... Леглото на Горуня е потънало в кръв. И основателно някои смятат, че Горуня е намушкан и с кама в корема, а после е прострелян с неговия пистолет, отнет в двубоя с жертвата. Някои се опитват да казват, че той е бил жив чак до „Пирогов" и там починал при опит да го спасят, ала това не е вярно. Други казват, че Мирчо Спасов го е намушкал още в камионетката, за да не отиде жив в „Пирогов"... Един от групата на „Злото" казал някъде, че той влязъл пръв в спалнята на Горуня и извикал: „Горуне, ставай, арестуван си!..." И този заедно със „Злото" бързо изчезнали от поделението на Спасов. По-късно, след процеса на Цоло Кръстев и генерал Анев някои пускали различни слухове за убийство с автомат, и то

от съветски агенти... Доскоро все още имаше живи от участниците в това позорно дело, в този престъпен заговор на Тодор Живков, когото обвиняват и съдят за квартири, скъсани чорапи и пр. глупости, а не за убийството на Горуня и други като него!...

А ето какво разказва д-р Бенчев. Като му казали, че тялото на Горуня е в моргата, той бързо облякъл бяла престилка и почти скришом влязъл в моргата. До вратата седяла една „сестра" в бяла престилка... В залата имало две маси с мъртъвци. Едната маса била малка с умряло дете. На другата — голямата маса, било тялото на Горуня, завито с бял чаршаф. Д-р Бенчев отметнал чаршафа откъм главата и трепнал. Познал Горуня, и то с отворена уста!... Помолил „сестрата" да му донесе една превръзка. Тя първо отказала, а после донесла и помогнала на д-р Бенчев да превърже добре главата на Горуня, за да затвори устата му... Някои от лекарите, без главния лекар Христо Здравков[1], бързо подготвили смъртния акт за Горуня. Други от следователите и прокуратурата съобщили във Враца и Мездра да дойдат и вземат тялото на самоубилия се, за да го погребат на село. С помощта на д-р Бенчев и на други близки съпартизани на Горуня тялото било сложено в погребален сандък, капакът закован с два-три пирона от д-р Бенчев, за да не падне по пътя. Камион бил даден и всички бързали да се отърват от този „САМОУБИЕЦ"!...

И когато камионът вече пътувал към Горна Кремена, някои от лекарите, следователи и помощници на Тошо дълго умували и спорили за мястото на погребението. Предлагали да се върне камионът и Горуня да бъде погребан тук някъде в София, без шум и почести. Ала камионът пътувал и на Враца и Мездра било съобщено да чакат и погребат Горуня там, в село Горна Кремена, където се е родил и още е жива майка му... От Враца бил извикан секретарят Цвятко Божков, на когото дали указания за забрана на масово посещение на погребението. Но мълвата за убийството на Горуня така бързо летяла от уста на уста, от село на село, от град на град,

[1] Христо Здравков като главен лекар отказва да подпише смъртния акт, но го заплашили и принудили, след което го изпратили в Германия. Оттам наскоро се върнал и починал.

та стигнала чак до Ямбол и ДЗС „Тунджа“, където Горуня е бил пратен по наказание за директор...

Народът не само от Мездра и Враца, но от всички градове и села на бившата Врачанска област знаеше, познаваше и обичаше легендарния партизанин и добър организатор Иван Горуня. И всеки от този народ искаше да го види и тръгна към Мездра и Кремена за това неочаквано погребение на Горуня...

ТРЕТА ЧАСТ

ЗА ПОГРЕБЕНИЕТО НА ГОРУНЯ

Ето как журналистът Марин Ботунски от Враца, присъствал на погребението на Горуня, го описва най-подробно.

— Народът, който пристигаше за погребението на Иван Тодоров — Горуня, беше тревожен — партизани от отряд „Гаврил Генов“, ятаци и политзатворници, техни синове и дъщери, другари по работа, селяни от околните села и чак от „Тунджа“, Ямболско, където бе „издигнат“ за председател на дезесе, хора от напоителната система на страната, от Мездра и от цялото Врачанско. Всички те бяха предупреждавани още в родните им места, че „не е препоръчително“ да ходят на погребението!... За него ще заминат само „определени другари“!...

До Мездра все пак беше лесно — и влаковете влакове, и автобусите — автобуси. И с кола да пътуваш — голям железопътен възел. Никой нищо не може да ти каже!...

Органите на КАТ и МВР от София спираха всяка кола. Цивилни лица проверяваха кои са в колите, къде са тръгнали, с каква цел. Опитваха се — къде с добро, къде със сплашване — да върнат пристигащите. Вече бяха опразнени двата автобуса от Ямболско. Като не им разрешиха да продължат, ямболии ги оставиха встрани от пътя и тръгнаха през ораното, по най-пряката права към Кремените...

— Вашите документи? — приближи към колата с врачански номер възпълничък старшина.

Георги Каменски подаде документите.

— Кои са хората с теб?
— Сестра ми и приятелят ми Минчо.
— Къде отивате?...
— На погребението.
— Колата не може да продължи! И вие си помислете трябва ли да продължите...

Георги Каменски излезе от колата. Сестра му, с почерняло и изпънато лице, се обърна към цивилния:

— Какво значи всичко това? С какъв документ, с чия заповед се забранява пътуването?

Цивилният се усмихна пренебрежително и не каза нищо...

Заключиха колата и тръгнаха през нивите. Нещо неясно, напрегнато имаше и у тях, и във въздуха, и в гледката към подредените вече тридесетина коли встрани на тясното шосе от Мездра за Кремените... С волски коли и трактори с ремаркета — без разрешение, направо от нивите и чукарите — приижда все повече хора.

— Самоубил ли се е комисарят, или са го убили? — пита възрастен...

— Кого питаш? — обръща се сепнато мъж с кожено палто и зачервени очи... Палтото му е протрито. Той е на около петдесет години...

— Тебе питам! — настоява възрастният човек.

— Питай бога! — сочи с глава зад Балкана онзи със зачервените очи.

— А командирът тук ли е?...

— Командирът е до ковчега и не мърда оттам.

Цоло Кръстев наистина не мърдаше от тялото на Горуня... Стоеше прав и знаеше, че ония, които ще го отведат след погребението, са тук с колите си.

— Да докараме ли камиона? С червена черга сме го постлали!...

— Никакъв камион. Ние Горуня на ръце ще го носим...

— Ще говори ли някой от Враца?...

— Няма!...

— А от София?...

— Няма ти казах! Всичко се е изпокрило в миши дупки...

Множеството отпред на улицата се разшумя. Там пристигна черна катафалка. Рошавият водач слезе и доложи, че го пращат от Враца. Към него се приближи Дино, член на партийното бюро, и каза тихо:

— Благодаря ти, момче, че си дошъл, но... ние Горуня на ръце ще го носим чак до гроба...

След няколко минути катафалката тръгна обратно към Враца. Траурното шествие потегли с тялото на Горуня, носено на ръце... И стана тихо, много тихо по пътя към гробищата... Чуваше се само траурният марш на духовата музика. Навалицата става все по-голяма, ала тиха и тревожна. Мъжете мълчат, гледат встрани, а жените ронят сълзи и бавно, бавно крачат след Горуня! За тях той все още е жив и бодър, такъв, какъвто го знаят отпреди...

— И ти ли си тук? — пита и прегръща някой Минчо в навалицата. Това е Арон, бивш партизанин от същото село и от отряд „Гаврил Генов". — На София чафка мозъкът е изпила. Та стреля ли се по легендата на партизанското движение? — казва Арон и гледа към гроба.

Партийният секретар на Горна Кремена застана прав до главата на Горуня и каза: „Днес погребваме партизанския политкомисар Иван Тодоров — Горуня. Той е роден в нашето село Горна Кремена... След нападението над Съветския съюз от Хитлер и неговите пълчища Иван Тодоров мина в нелегалност, а после стана партизанин и политкомисар на отряд „Гаврил Генов". За него се носеха легенди... Фашистите обещаваха 300 хиляди лева награда за неговата глава, ала предател тогава не се намери. А сега?... Ето на... Убиха го — и забраниха погребението му. Защо?... Съобщиха, че сам се е убил!... Това не е вярно... А на мен ми казаха да не говоря... И надгробно слово забраниха, но всички знаят и вярват, че Иван Горуня е убит... С неговия пистолет убит... И с нож намушкан...

Майката на Горуня запищя и припадна на гроба... Разреваха се всички жени — дошли направо от полето, от нивите, градините и лозята... И на тях забраняваха да го видят, да го изпратят до гроба... Даже им се заканваха и не позволяваха да плачат!... С шум и мъка в селските корави сърца дойде и заплака народът!... Заповед имаше от убийците... Строга заповед — бързо да го погребат и да разгонят поклонниците от гроба на Горуня. Цивилни бяха Живковите сатрапи и зорко бдяха... По стъпките и на Цоло Кръстев вървяха, ала мълком и с наведени глави... Заповед имаха за Цоло... В полицейска кола да го откарат в София... При генерал Цвятко Анев и полковник Иван Велчев да го затворят...

Всички поклонници бързаха и искаха да стигнат до гроба, шепа пръст да хвърлят и към лицето на Горуня да надзърнат. Очите му искаха да видят... Хубавите му и тъжни очи... За техните очи и сърца и той тъгуваше. За тяхното добруване четири години като Левски скиташе... Комитети и партизански чети създаваше...

Дъжд заваля и пак заплака народът... За Горуня заплака и небето!... Черен облак над Балкана се появи... И пак „гора зашумя и вятър повея"!... А „Балканът хайдушка песен запя. За Горуня нова песен запя"!...

Поклонниците не искаха, не можеха да напуснат гроба на този, когото обичаха, с когото работеха и на полето, за доброто и на своите дечица... Майките пак заплакаха и си тръгнаха тревожни...

А беше месец Април! — този толкова възпяван април с Живковия Априлски пленум!... Възпяван от продажни писатели — народни предатели... Девет години бяха минали оттогава — бедни дни и нощи. За нова радост и нов, по-свободен живот се борй и загина Горуня...

Тарторът на тоталитаризма — Живков — уби Горуня, и пленумът на 14. IV. 1965 г. мина без Горуня.

СЛЕД УБИЙСТВОТО И ПОГРЕБЕНИЕТО НА ГОРУНЯ

Решения от пленума на 14 април 1965 г.

„1. Централният комитет осъжда най-сурово противопартийната и противодържавната дейност на заговорниците и техните съмишленици — несъвместима с партийния морал, законите на страната и държавата... Политбюро задължава ЦК да доведе докрай работата за пълното разкриване, разобличаване и разгромяване на заговорническата група...

В никакъв случай да не се насаждат недоверие и подозрителност сред партийните кадри и членове. Да се следи и в бъдеще линията на партията за сплотяване на кадрите върху принципиална основа, в духа на Априлския пленум и Осмия партиен конгрес"...

ИЗ ЗАКРИТОТО ПИСМО НА ЦК НА БКП

. . . . . .

„2. По безспорен начин беше установено, че след Октомврийския пленум на ЦК на КПСС, тълкувайки неправилно неговите решения като отстъпление пред ръководството на ККП — Цоло Кръстев, Иван Тодоров — Горуня, генерал Цвятко Анев и някои други лица — членове на партията, активизират своята дейност и решават да осъществяват своя план чрез преврат да свалят партийното и държавното ръководство на страната и да изменят политиката на партията, завещана ни от Георги Димитров, утвърдена и развита по-нататък от Априлския пленум и Осмия партиен конгрес. За тази цел горните лица започват да водят усилена организаторска и политическа работа за вербовка на свои съмишленици...

3. Поради своевременното й разкриване от МВР заговорническата група не е могла да изгради своя цялостна организация... Начело на заговорническата група са били Цоло Кръстев — ръководен работник в Министерството на външните работи, Иван Тодоров — Горуня, член на ЦК на БКП и председател на Главното управление на водното стопанство при МС, и генерал Цвятко Анев — военен комендант на София...

4. В организацията е била установена строга дисцип-

лина и конспирация в работата. Връзките се поддържали от определени лица, като са използвани пароли и условности...

В заговорническата група са участвали преди всичко политически и морално разложени хора, фракционери и кариеристи, безразсъдни и изостанали елементи... Цоло Кръстев, Иван Тодоров и Цвятко Анев и други не за първи път създават трудности в живота на партията. И по-рано те са водили фракционна и подривна борба. Те искали да наложат коренни промени във външната и вътрешна политика на страната в прокитайски дух!..."

ИЗ „ЗАКРИТОТО ПИСМО НА ОК НА БКП — ВРАЦА"

„1. Окръжният комитет на БКП — Враца, смята за необходимо да ви информира за антипартийните прояви на някои изродили се комунисти, чиито действия са насочени срещу линията на партията и нейното единство и за взетите мерки за повишаване бдителността и боеспособността на партийните организации в окръга...

С възмущение и ненавист те осъдиха разколническата и предателската дейност на групата на Мао Дзе Дун, заклеймиха заговорническата група на Иван Тодоров — Горуня, на Цоло Кръстев, Цвятко Анев, Иван Велчев и др. като престъпни авантюристи...

Единни и сплотени около линията на ЦК са и партийните организации в Мездра, Горна и Долна Кремена, Оходен, Градешница, Цаконица и др. За голямо съжаление все още се намират отделни комунисти, които под разни форми се мъчат да подкопаят единството и дисциплината в партията... Съмишлениците на заговорниците подлагат на ревизия икономическата политика и с китайска фразеология гъделичкат чувствата на изостаналите, като критикуват създадената от Живков и неговото обкръжение „червена буржоазия". В същото време поставят червено знаме на гроба на Горуня и ходят на свиждане в затвора при Цоло Кръстев.

2. Вдъхновители и подстрекатели на антипартийни прояви са някои от бившите ръководители на Враца и окръга като Мито Рашков, Петър Тодоров, Цветан Маринов, Никола Ваклинов, Мито Велчев и др.

Още на окръжната партийна конференция от 20 април 1965 г. окръжният комитет предупреди, че ще смаже всеки опит, откъдето и да иде той, щом е насочен срещу партийното единство...

3. На градската партийна конференция в Мездра Петър Тодоров обвини ЦК и изрази своята вярност към заговорниците. За тая негова дейност бе изключен и интерниран заедно с други като него... Окръжният комитет във Враца изключи групата от поддръжници, в която начело стоят Мито Рашков, Петър Тодоров, Никола Ваклинов, Цветан Маринов, Иван Стефанов, Иван Гарвански, Петър Макавеев, Мито Велчев, Николина Тодорова, Йордан Пелинков, Първа Борисова, Георги Фердинандов, д-р Вълко Лалов и още 174 комунисти!...

Това са една шепа партийни членове, които са загубили морално-политически облик и близко свързани със заговорниците, изостанали и объркани от китайската пропаганда... Тъй като антипартийната дейност не е съвместима с високото звание „Активен борец против фашизма и капитализма", на всички тези комунисти им се отнема това звание..."

* * *

С това завършва решението на ОК на БКП във Враца под ръководството на първия секретар Цвятко Божков, който забрани погребението на Горуня, наказа и изключи от партията и интернира най-добрите, честни и предани на партията членове и активни дейци от Враца, Мездра и селата в окръга. С небивала гадост, живковизъм и кариеризъм Цвятко Божков успя да стане професор и даже да издаде книга, в която помества онова за Горуня, което сам писа след убийството и погребението му. В книгата той величае себе си, като се представя за наказан, репресиран от Живков и неговите апапи!...

Ако Цвятко Божков поне малко уважаваше себе си, трябваше да се извини на всички, които наказа и даже уби физически, и отново повтаря онова, което официалните органи, верни служители на Живков, агенти, министри, заместници, лекари, следователи и други са писали и казвали, ала с нищо не доказвали това, което са написали, което пише и Божков. Даже написаното от прокурора Мечков и дадено от Божков в края на неговата книга за самоубийството на Горуня, съвсем не е доказателство. Никой от разпитваните не е видял как Горуня пише и стреля със собствения си пистолет. Показанията на Виктор също са неверни, нагодени и принудителни. Виктор не може да потвърди това, което е записано от негово име. Той все още се страхува от онези, които убиха баща му!

РЕАБИЛИТИРАНЕ НА ГОРУНЯ

„Трагичните отрицателни последици от култа към личността у нас бяха отчасти преодолени след двадесетия конгрес на КПСС. Мнителността и подозрението, страхът от подкопаването или загубването на личната власт най-често водеха до търсене и разкриване заговори. Всяка мисъл или мнение, различни преди всичко от мнението на Тодор Живков, се преследваха, репресираха се техните автори и носители... С активното участие на ръководни дейци на Държавна сигурност се правеха основните преценки и се внушаваха политическите изводи, които най-често се оформяха в решения на Политбюро на ЦК на БКП. След това се приемаха на пленум на Централния комитет...

Тези решения обикновено се придружаваха от писмо на ЦК на БКП до партийните организации, с което се обвиняваха и оклеветяваха политически дейци, обвиняваха се в тежки грехове, а често и в държавни престъпления. Организираха се и специални съдебни процеси. Такъв пример е процесът срещу „заговорниците“ от групата на Цоло Кръстев, Иван Тодоров — Горуня, Цвятко Анев, Иван Велчев и др. Целта на тази „група“ не е била промяна на обществения строй в България, а извършване на персонални промени в партийното и държавното ръководство, сваляне на Тодор Живков и отстраняване на зародилите се деформации в партията и страната...

Като взеха предвид всичко това, Политбюро на ЦК на БКП и бюрото на ЦКРК на БКП приеха следното съвместно решение:

„I. Политбюро на ЦК на БКП и бюрото на ЦКРК на партията реабилитират изцяло политически, отменят и отхвърлят като клеветнически и лъжливи политическите обвинения и моралните квалификации, а така също решенията за наказания, взети от Политбюро и пленумите на ЦК на БКП и оповестени пред партията и обществеността, на следните партийни дейци...

II. Групата на Цоло Кръстев, Иван Тодоров — Горуня и генерал Цвятко Анев — политически реабилитират всички участници в така наречения заговор, като възстановяват членството им в БКП без прекъсване на

партийния стаж — на Цоло Кръстев и Иван Тодоров — Горуня — посмъртно, на Цвятко Анев, Любен Динов, Мичо Арменов, Иван Велчев, Благой Мавродиев, Борис Темков, Аврам Чернев и другите наказани за участие и връзки с групата. Предлагат на съответните органи да им възвърнат всички звания и отличия, които са имали и са им отнети незаконно...

Предлагат на Главната прокуратура и Върховния съд на НРБ да внесат предложение за преглед по реда на надзора за отменяне на присъдите по процеса на групата на Цоло Кръстев и другите осъдени по плевенския процес — 1978 г....

III. Областните, общинските комитети и партийните организации в непродължително време политически да реабилитират невинно пострадалите комунисти и безпартийни...

Възстановяването на доброто и честно име на всички пострадали незаконно в годините на едноличния режим на Тодор Живков е безусловно нравствен и политически дълг, акт на справедливост и победа на истината..."

Такива са решенията на ЦК на БКП след смяната на Тодор Живков и неговото изключване от редовете на БКП...

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

След преименуване на БКП в БСП новото ръководство на партията и държавата се опита да отстрани и накаже виновните за заговора на Тодор Живков — заговор против групата на Цоло Кръстев, Иван Тодоров — Горуня, Цвятко Анев, Иван Велчев и другите пострадали от личния режим на диктатора Живков.

Мнозина от обкръжението на самозабравилия се партиен и държавен шеф бяха изключени от партията, ала не всички бяха наказани, съдени и осъдени за личния им кариеризъм, голямата им алчност и многото кражби на партийни и държавни средства; на обществени, народни и общински имоти, културни ценности и неморални прояви на техните синове, дъщери, зетьове и внуци.

Някои от виновните в партийния и държавния апарат бяха чужди на работниците и селяните — хитри и нагаждачи — синове и дъщери на бивши фабриканти и кулаци, изнудвачи и кариеристи. Затова някои от тях станаха първи ренегати и клеветници против партията — хвърлиха си първи партийните билети и отрекоха всичко онова, което и те ползваха в своя живот: следване висше образование и назначаване на отговорни и добре платени служби в апарата... Тези неблагодарници отидоха в редовете на най-десните опозиционери в СДС... Те се отрекоха от идеите на Маркс и Ленин, отрекоха социалистическата система, отрекоха и борбата на партията и народа против войната и фашизма...

Много от ренегатите бяха на високи постове в партията и държавата, ръководители на заводи и обединения, на министерства и важни учреждения и предприятия... Те също са виновни за икономическата криза у нас, която все повече ще се задълбочава с тяхна помощ и помощ на външните капиталистически сили, на които те служат покорно. Причините за кризата те виждат и хвърлят върху партията и социалистическата система. За тях изход от кризата е само частният сектор, частната собственост и бизнесът на мафията и чуждата външна помощ...

Много от тези висукообразовани специалисти сега са без работа, ала не отиват да работят там, където се

създават материалните блага, където се ражда хлябът на народа. Заедно с най-десните сили в СДС те говорят и се борят само за власт, и то такава, против която се бореше и загина Горуня. Той работеше денонощно за мир и мирно трудово добруване на народа...

КОИ СА ГЛАВНИТЕ ВИНОВНИЦИ ЗА УБИЙСТВОТО НА ГОРУНЯ И ЗА ТЕЖКОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА НАРОДИТЕ

С убийството на Иван Горуня Тодор Живков уби и себе си, уби своето поколение и най-близко обкръжение. Неговите първи помощници и съветници са виновни за нарушаване на основните принципи на марксизма-ленинизма; важни принципи за изграждане на демократична система — политическа, икономическа и културна — за справедливо заплащане на труда, знанията и услугите на всички родове и поколения, които са изучавали опита и ценностите на народите, създавани през вековете до наши дни...

Иван Тодоров — Горуня, беше изучавал упорито и задълбочено не само „Капиталът" на МАРКС, но и философията на ЕНГЕЛС и Ленин за развитието на обществата, за класовата борба и създаването на нова, силна държава, за премахване на експлоатацията на човек от човека, за премахване войната като най-голямо зло и осигуряване МИР и спокоен живот на народите по цялото земно кълбо!

И такава власт и държава беше създадена в Русия, на обширна богата земя — една шеста част от цялата територия на земното кълбо. Народите на тази руска земя обединиха силите си, сплотиха се и успешно започнаха да изграждат социалистическата система като първа стъпка и преход към мир и мирен творчески живот на народите. Успехите на съветската държава и на народите в цяла Русия бяха големи и желани от всички трудови нации в света... Точно това изплаши капиталистическата система и нейните създатели, крепители и пазители — милионери и милиардери — масони, като родшилдовци, морганювци и сие, които са господари на богатствата, на златото и парите — откраднати от труда и ума на народите... Със силата на тези пари масоните въоръжиха хитлеристка Германия, подкупиха и добре обучиха Хитлер, Гьоринг и Гьобелс с неговата ужасна пропаганда. С животинска стръв хитлеровите пълчища се нахвърлиха върху мирния руски

народ. Но този руски народ пак победи и Германия за втори път загуби безчовечната вандалска война, в която я хвърлиха милиардерите-масони...

Недоволни от победата на Съветския съюз и от поражението си в горещата война, войнолюбците-масони решиха да започнат подготовка за нова — студена и икономическа война с Русия и др. В 1952 г. те се събраха в Париж и решиха да воюват с всички сили и средства по цялата земя, против всички трудови народи... С помощта и на предатели „социалисти-комунисти" начело с Горбачов, Шеварднадзе, Митеран, Бжежински и други лъжедемократи, професори, философи, икономисти, писатели и др. специалисти американските и английските милиардери-масони начело с Рейгън и Буш, Маргарет Тачър и Кол успяха да разрушат и премахнат социалистическия лагер, Варшавския договор и Съветския съюз като първи световни сили и опора на Мира по цялото земно кълбо... Под маската на Мир и мирно разоръжаване масоните отново възбуждат и въоръжават народите. На повече от сто места, региони и държави оръжието денонощно взима хиляди невинни жертви. И някои правилно казват, че това е вече трета световна война. Даже и силите в ООН не могат да я спрат и ликвидират. С всеки ден военните огнища се умножават и ожесточават. Даже и в Африка, Азия и Южна Америка.

Иван Горуня се бореше не само против Живков и неговата пакостна и продажна политика. Той не одобряваше политиката и на Хрушчов, който научи Живков как да се отърве от инакомислещите комунисти в ЦК и партията. На седмия конгрес бяха избрани в ЦК само тези, които посочи Тошо... Голяма част от най-опитните, честни и предани на делото на партията бяха изгонени, наказани партийно за несъгласие с решенията на Живков, даже някои репресирани, интернирани и убити като Горуня...

Виновна за убийството на Горуня бе и Цола Драгойчева!... За нейната вина обаче ще има много споровe и защитници в най-новата история на партията и държавата. Виновни са и други, които като Цола помагаха на Живков, пазеха го от съпротивата на Горуня и горуновци. А те не бяха малко. И ако Тодор Живков не беше избран на Априлския пленум на ЦК в 1956 г. или беше сменен с друг през 1965 г., положението и в партията, и в държавата щеше да бъде много

добро. Партията като цяло — с един милион редовни членове и повече от три милиона съчувственици можеше да избегне репресиите, лагерите и убийствата на невинни работници и служители... Цола Драгойчева е виновна и за написаната история на Врачанската окръжна партийна организация. История без имената и участието на Горуня, Цоло Кръстев и др. дейци... — участници в съпротивата...

Виновни за убийството на Горуня, за внезапната смърт на Дена Горунова и на Цоло Кръстев, са Цвятко Божков и Христо Панечев. Те и двамата се оказаха най-мръсни негодници и неблагодарници във Враца. В най-новата история на партията те ще бъдат разобличени и наречени предатели...

Виновен е Цвятко Божков и за смъртта на Христо Гергов, Васил Стойновски, Мито Велчев и др. от наказаните, изключени и тормозени до тяхната смърт!...

А кои са виновниците за тежкото положение на народите? Това ще каже историята след десет или сто години!... Горуня ги нарече масони, а може и друго име да получат в света...

ПОСЛЕПИС

Иван Тодоров — Горуня, не беше само първият нелегален и легендарен партизанин в България. Той беше нов апостол на свободата. Като Васил Левски той се скита цели четири години без дом и покой, при закрила само от народа. Като Дякона Горуня изграждаше вътрешни народни комитети и въоръжени партизански чети. Неговата борба бе против фашизма и войната, борба против немските сили у нас и в Русия. Горуня водеше борба за свобода и независимост на народа, за нова и свята република...

Иван Горуня беше и патриот-революционер като Христо Ботев. Като нов български воевода на партизански чети и отряди Горуня водеше младежите и девойките по планинските върхове, падини и рътлини. И заедно с тях се борешѐ за мир и мирен живот народен.

Иван Горуня беше интернационалист като Георги Димитров. С лозунга „Москва няма да падне и Хитлер никога няма да влезе в нея" Горуня защитаваше вярата и правдата на руската армия, която освободи не само Москва и Русия, освободи всички завладени и поробени народи в Европа.

Иван Горуня беше първият борец против Живков и живковизма, смел борец против тоталитаризма като нова форма на фашизъм. Той пръв издигна глас против бюрократизма и кариеризма, нов глас за обединение на

всички демократични и прогресивни сили в страната и в Европа.

Иван Тодоров прозря втората международна криза, задаваща се зад океана по вина на най-богатите милиардери-масони... Той загина драматично и трагично като Ботев и Левски. Загина не, а беше зверски убит в късна доба, и то в неговия дом и кабинет... На планинския връх Косматица народът издигна и за него паметник. И на този паметник са записани имената на всички убити партизани и ятаци от отряд „Гаврил Генов". Поклон пред падналите за свобода!

Като народен представител, член на ЦК на БКП и зам.-министър на земеделието и председател на ГУ на водното стопанство Иван Тодоров — Горуня, воюваше против извращенията и деформациите в партийния и държавния живот. Той вярваше в основните принципи на марксизма-ленинизма и се бореше против десните и леви извращения в изучаването и прилагането на тези научни принципи, без които няма и не може да има политическа и икономическа система за подобряване живота на трудовите хора по цялата земна шир...

Иван Тодоров — Горуня, се бореше за истинска народна демокрация, социалистическа демокрация в чиста и свята република България. Той беше за научния и техническия прогрес в живота на работническата и селската класа. Беше против връщането на селянина към дървеното рало и частната гладна кравичка на неговите деди и прадеди. Иван Горуня беше за доброволното и свободно кооперирание и в града, и в селото. Без задружен колективен труд няма и не може да има мир в живота на трудовите хора по цялата шир на земното кълбо...

Иван Горуня изучаваше опита на народите и в политическия, и в икономическия и културен живот на обществото...

Той беше решително против фашизма и войната, затова говореше само за мир и мирно добруване на народите... Той знаеше, че през Втората световна война са

загинали повече от 60 милиона младежи и девойки, бащи и майки с децата си... Той събираше сведения за жертвите и в България за годините на фашистката диктатура. Ето какво остави той в своя бележник.

1. Загинали партизани, партизанки и ятаци до 1944 година — 94 хиляди.

2. Убити ятаци, ятачки и помагачи в съпротивата — 20 000.

3. Изгорени къщи, обори и кошари — 3290.

4. Осъждани на смърт и на доживотен затвор — 64 345 души.

5. Арестувани, бити и убити през 1923 г. — 30 000 души.

6. През 1925 г. — 30 000 — всичко към 200 000 души.

ПЪРВИЯТ НЕЛЕГАЛЕН И ПАРТИЗАНИН ИВАН ТОДОРОВ — ГОРУНЯ, не само скиташе като Левски по села и градове, не само създаваше бойни групи и партизански чети. Горуня носеше винаги в чантата си Лениновата брошура „ДЪРЖАВАТА И РЕВОЛЮЦИЯТА“... И ето какво е записвал, разказвал и доказвал в споровете с Тодор Живков и неговите специалисти в Министерския съвет:

„Демокрацията е форма на държавата, една от нейните разновидности. И следователно тя, както и всяка държава представлява организирано, системно прилагане на насилието към хората. Това, от една страна. Но, от друга страна, тя означава формално признаване на равенството между гражданите, равното право на всички да определят устройството на държавата и нейното управление. А това на свой ред е свързано с туй развитие на демокрацията, която сплотява революционната класа...“

И по-нататък:

„Демокрацията означава равенство ... Но демокрацията означава само формално равенство. И веднага след осъществяване равенството на всички членове на обществото по отношение владеенето на средствата за производство, т. е. равенството на труда, равенството на работната заплата, пред човечеството неминуемо ще се постави въпросът да отиде по-нататък, от формалното равенство към фактическото, т. е. към осъществяване принципа: „От всекиго според способностите, на всекиго според потребностите“...

На друго място Горуня добавя: — ... „А как стигна Каутски до невероятната обърканост и защита на социалшовинизма по време на голямата криза през 1914—1915 г. По отношение на Бернщайн в Германия Каутски прояви големи колебания“...

СЪДЪРЖАНИЕ

КОЙ УБИ ГОРУНЯ?

ПЪРВА ЧАСТ

Истината за убийството на Горуня 5
Какъв бе Горуня? 9
Първа нелегална среща 14
С мъка и радост в нелегалния живот 16
Голямата блокада през юни 1944 година 19
Към връх Косматица 21
С вяра в победата 26

ВТОРА ЧАСТ

Заговорът на Живков 39
Последна среща с Горуня 41
Среща и разговор със столетника 43
Десет часа под земята 47
Бягството на генерал Цвятко Анев 50
Живата ятачка 52
Как бе арестуван генерал Цвятко Анев? 55
Незабравим траурен ден за Горуня и народа 58

ТРЕТА ЧАСТ

За погребението на Горуня 61
След убийството и погребението на Горуня — Тоталитарни решения и закрити писма на ЦК и ОК на БКП 65
Реабилитиране на Горуня 68
Изводи и препоръки 70
Кои са главните виновници за убийството на Горуня и за тежкото положение на народите 72
Послепис 75
Бележки и мисли на Иван Горуня 78

КОЙ УБИ ГОРУНЯ?

Документален очерк за живота, дейността и убийството на Иван Тодоров — Горуня.

Автор-издател — Петко Цонев
Редактор — Ардин Петров
Рецензент — проф. д-р Т. Минков
Коректор — Пенка Лаловска
Технически уредник — Петър Гергов

Издателство „Зорница"
София 1113, ул. „Жолио Кюри" 69
тел. 65-78-12

ISBN 954-8207-01-X

Първо издание
формат 60/90/16
Мека цветна корица
Тираж пет хиляди (5000)
Печатница ДФ „Полиграфически комбинат"
София 1000, ул. „Н. Ракитин" 2
Цена 15 лв.

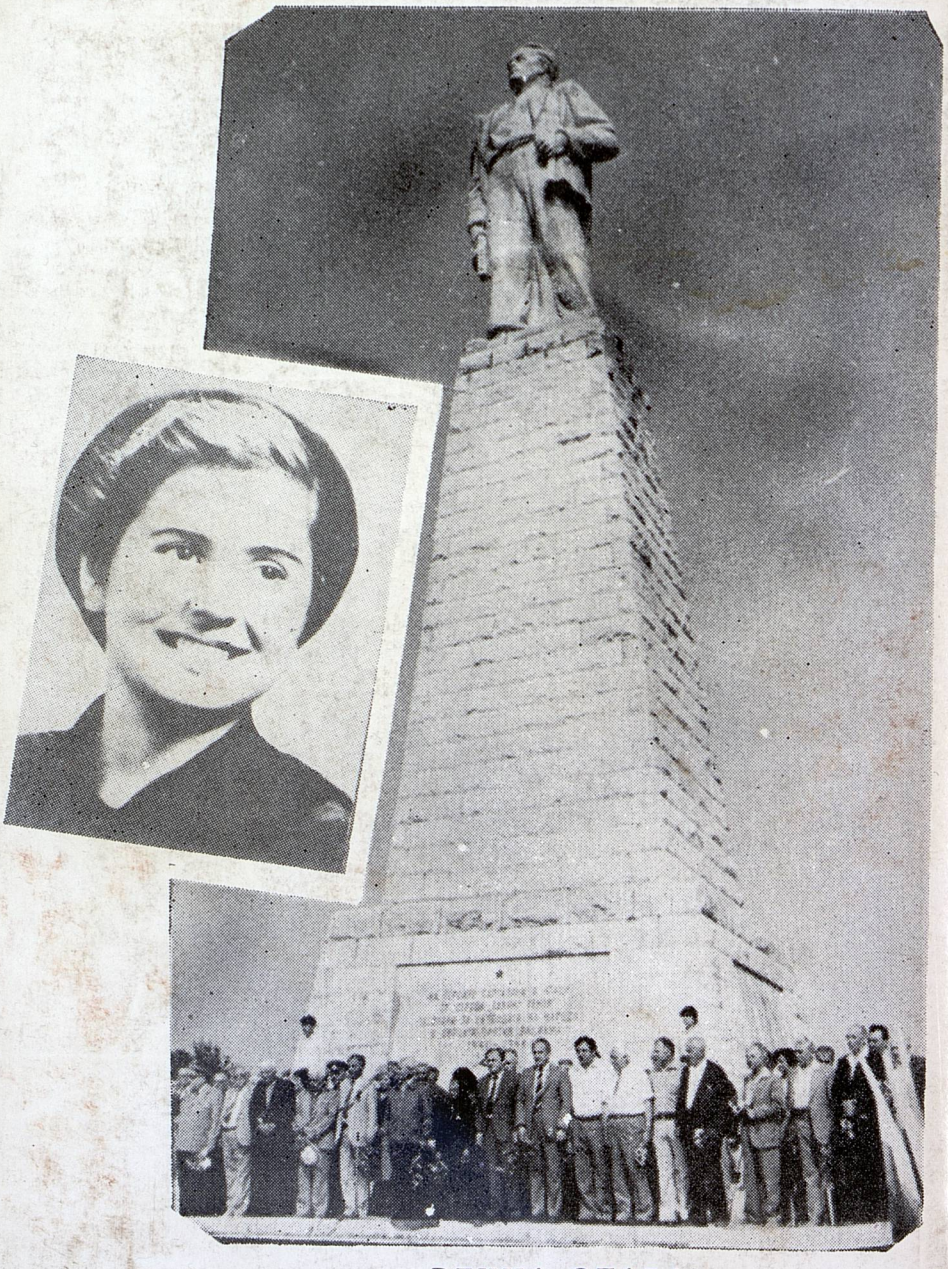

ВЕЧНА СЛАВА!

Тоз, който падне
в бой за свобода,
той не умира!

Хр. Ботев